ružomberský magazín

AKO SA IM U NÁS ŽIJE

ISSN 2585-7916
9 772585 791000 08

august 2018, ročník 2, číslo 8, cena 0,70€
www.rmagazin.sk

Pomôcť deťom je jednoduché!

Stačí SMS v hodnote 4€ na číslo 800.

INZERCIA

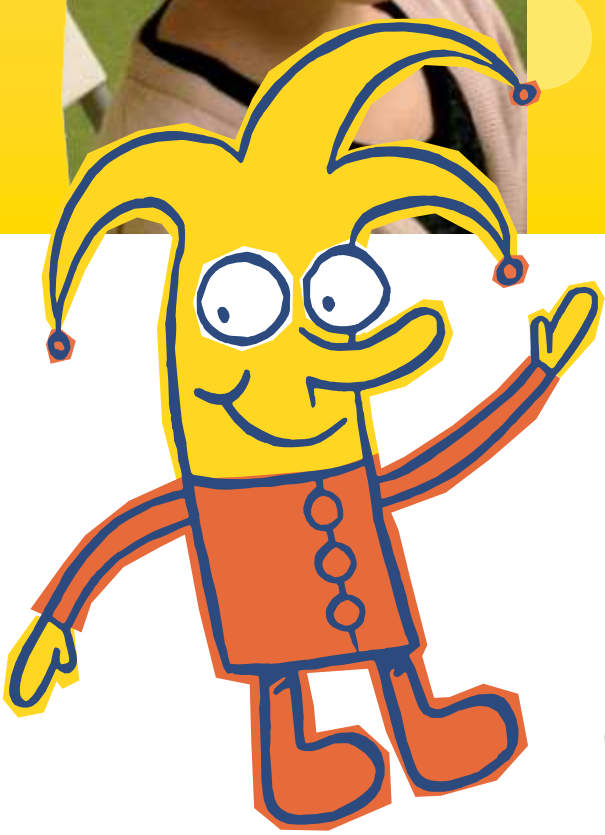

Ďakujeme

hodina deťom

OBSAH

Spravodajstvo
Po viac ako troch rokoch začali znovu raziť diaľničný tunel Čebrať 4

Téma
Cudzinci v Ružomberku: ako sa im u nás žije? 7

Rozhovor
Mnohých to prekvapilo, ale budem podporovať Igora Čombora 12

Reportáž
Zdravie z liptovských lúk 16

Šport
Do mesta príde pelotón špičkových cyklistov 32

Ružomberský magazín, 8/2018, ročník II., mesačník
Adresa redakcie: Madačova 1/A, 034 01 Ružomberok
Email: redakcia@rmagazin.sk
Web: www.rmagazin.sk
Telefón: +421 918 813 185
Šéfredaktor: Peter Kravčák
Editor: Imrich Gazda
Redaktorky: Anna Šenkeríková, Nikola Marhefková, Anna Zábojníková
Dizajn, grafika, web: Marek Hasák, www.marekhasak.com
Vydavateľ: R PRESS, s. r. o., Madačova 1/A, 034 01, Ružomberok, IČO: 51 058 316
Tlač: Petit Press, a. s.
Registračné čísla: EV 5573/17, ISSN: 2585-7916
Uzávierka: 24. 8. 2018 © R PRESS, s. r. o.
Autorské práva má vydavateľ. Bez písomného súhlasu vydavateľa je zakázané akékoľvek použitie časti alebo celého diela, najmä rozširovanie, rozmnožovanie akýmkoľvek spôsobom, mechanickým alebo elektronickým, v slovenskom alebo akomkoľvek inom jazyku.

EDITORIÁL

Milí čitatelia,
končí sa aj na Ružomberok mimoriadne slnečné a teplé leto. Možno nie všetci, ale väčšina určite môže skonštatovať, že bolo pokojné a snáď i oddychové. Teraz sa to zmení. Nielen preto, že začína škola, v práci bude treba opäť pridať na plný výkon, a voľného času bude so skracujúcimi sa dňami čoraz menej.
Kolotoč bežného života nám už začala obšťastňovať volebná kampaň. Aj keď sa jej budete snažiť vyhnúť, celkom sa vám to nepodarí a už tak pestrú jeseň obohatí aj volebný virvar. Niektorí kandidáti vám dajú kde-čo zadarmo, viacerí toho zadarmo ešte viac sľúbia a pochvália sa aj tým, o čom len počuli. Je dokázané, že vo voľbách sa rozhodujeme zväčša emocionálne. Skúste byť bystrí, a ísť na to opačne, racionálne. Možno vás potom po predvolebnom guláši bude menej bolieť brucho.
Dajte si tú námahu a čítajte, porovnávajte skutky a činy, hľadajte fakty, majte svoj rozum a skúsenosť. Skrátka, nedajte sa emocionálne kúpiť. Možno vám k tomu pomôže aj Ružomberský magazín. Tiež budeme žiť voľbami a skúsime byť informačným sprievodcom. Nie však zas prehnane. A tak aj v čísle, ktoré práve držíte, síce prinášame politický rozhovor s niekdajším kandidátom na primátora, ale zvyšok je venovaný, ako vždy, najrôznejším zaujímavým témam. Viete koľko cudzincov žije v našom meste a čo si o nás myslia? Poznáte príbeh Slovenského národného povstania na dolnom Liptove? Rozprávali ste sa so ženou, ktorá riskovala počas socializmu svoj život, aby zachránila iné? Zamýšľali ste sa, ako sme na tom s mestským urbanizmom? A sme naozaj metropolou turizmu?
Čítajte a určite si aj počas rušných dní oddýchnete. Aj od politiky.
Príjemné chvíle vám želá

Peter Kravčák

Po viac ako troch rokoch začali znovu raziť diaľničný tunel Čebrať

Text: Peter Kravčák Foto: Nespokojní obyvatelia Hrboltovej pri opätovnom začiatku razenia tunela Čebrať. Zdroj: Peter Kravčák

Z diaľničného tunela je od februára 2015 vyrazených len približne 200 metrov. Práce zastavili pre nestabilný terén nad Hrboltovou, kde bol plánovaný západný portál tunela.

„Nové technické riešenie sme, bohužiaľ, našli až hľadaním mimo pôvodnej trasy. Preto sme boli nútení robiť nové dokumentácie a povolenia. Dotklo sa to síce asi len troch kilometrov trasy celého úseku, ale tým pádom museli byť práce v tuneli zastavené," vysvetlil vzniknutý problém investičný riaditeľ Národnej diaľničnej spoločnosti (NDS) Jiří Hájek.

Kratší úsek, dlhší tunel, viac peňazí

Úsek Hubová – Ivachnová bude po novom asi o tristo metrov kratší, nebude mať ani 15 kilometrov. Naopak, tunel Čebrať, kvôli spomínanému nestabilnému podložiu, predĺžili o 1,2 kilometra a dokopy bude mať 3 600 metrov.

„Výdavky sú naplánované na 288 miliónov eur. Je to drahšie, nakoľko budeme mať dlhší tunel. Na druhej strane sa zasa niektoré mostné objekty oproti pôvodnému plánu robiť nebudú. Máme sľúbené, že aj nadpráce, oproti pôvodne navrhovanej trase, budú zaplatené z Európskej únie," informoval minister dopravy a výstavby Arpád Érsek, ktorý sa opätovného začiatku razby tunela osobne zúčastnil.

Pôvodný úsek bol vysúťažený a zazmluvnený medzi NDS a Združením Čebrať na 227 miliónov eur.

Pôvodne mala byť diaľnica okolo mesta hotová už vlani v júni. Hľadanie nového technického riešenia a odsúvanie výstavby spôsobovalo aj posúvanie termínu dokončenia. Z rokov 2019, 2021 a naposledy jún 2022 je dnes koniec roka 2022.

„Logicky sme sa trošku zdržali kvôli posledným odvolaniam, ktoré tu boli. Pre nás optimisticky platí koniec roku 2022 a ten budeme chcieť dodržať a možno aj predstihnúť. Priestor na zdržanie tu však nie je," vyslovil prognózu Hájek.

Veľké obavy v Hrboltovej

„Diaľnica a západný portál je rovno nad našimi domami, v lokalite, ktorá je posúdená ako najzložitejší zosuvný úsek na Slovensku. Sú tam šmykové polia podmáčané vodou, ak sa do toho zabrdne, máme veľké obavy, čo sa stane. Preto navrhujeme predĺženie tunela a východ z neho mimo Hrboltovej," uviedla mestská poslankyňa za Hrboltovú Anna Šanobová.

Na miesto obnovenej razby tunela prišla aj s dvadsiatkou obyvateľov, ktorí mali v rukách transparenty.

„Nemôže sa všetko na tomto svete všetkým páčiť. Niekto musí previať zodpovednosť a rozhodnúť. Vyzývam Ružomberčanov, aby podporili dielo a prehovorili s tými, ktorí robia nejaké prieťahy," reagoval na výhrady Hrboltovčanov minister Érsek.

Rozšírenú podobu článku nájdete na našom webe www.rmagazin.sk

Na Smrekovici chcú prísnejšie chrániť hlucháňa. Odniesť si to môže les

Text: Peter Kravčák Foto: Žltým je vyznačený návrh bezzásahového územia na Smrekovici. Zdroj: Mestské lesy Ružomberok

Ochranárske organizácie prichádzajú s iniciatívou rozšíriť bezzásahovú zónu na Smrekovici. Chcú tak chrániť tetrova hlucháňa a hlucháňa hôrneho, ktorí vymierajú. Lesníci oponujú, že bezzásahová zóna vykynoží les.

Ochranárske združenia po celom Slovensku vytipovali zoznam lokalít, v ktorých bude prioritou ochrana územia pre prirodzený výskyt hlucháňa. Spolu by malo ísť o 35-tisíc hektárov. Dôvodom je dlhodobý pokles populácie tohto vzácneho vtáka.

„Kým v roku 1972 uvádzala poľovnícka štatistika 3697 jedincov, v roku 2014 už len 1136. Súčasná početnosť populácie hlucháňa hôrneho na Slovensku založená na aktualizovaných údajoch počtu jedincov na zostávajúcich lokalitách výskytu sa odhaduje na 660 – 880 jedincov," uvádza vedúci Odboru starostlivosti o životné prostredie Okresného úradu v Ružomberku Dušan Mataj.

Lesníci upozorňujú na kalamitu

Práve okresný úrad má rozhodnúť o žiadosti ochranárov rozšíriť bezzásahovú zónu v lokalite Smrekovica o ďalších 700 hektárov. Miestne lesy obhospodarujú Mestské lesy Ružomberok, ktoré s tým nesúhlasia.

„Našou úlohou je ochrana lesného majetku. Vyhlásenie takejto zóny znamená nielen zákaz ťažby, ale aj spracovania kalamitného dreva či vysádzania drevín. Ak tu dôjde ku kalamite, hrozí rozšírenie lykožrúta aj do okolitých porastov, ktorých sa zákaz netýka a k úplnému rozvratu dotknutých stromov," argumentuje riaditeľ mestských lesov Milan Šlávka.

Už dnes sú takto chránené rezervácie Smrekovica a Jánošíková kolkáreň o výmere takmer 250 hektárov. Rozšírenie o ďalších 700 hektárov by mestským lesom zabralo desatinu z celkovej výmery nimi obhospodarovaného lesa.

Ministerstvo životného prostredia by malo vlastníkom lesov za takto vyhlásené zóny vyplácať kompenzácie. To však podľa mestských lesov nebude zahŕňať ujmu na okolitých porastoch, ktorá z toho môže vzniknúť.

Kontaktovali sme aj Štátnu ochranu prírody Veľká Fatra, ktorá sa o ochranu hlucháňa snaží, ale počas dvoch týždňov sme odpoveď nedostali.

Rozhodnutie je zatiaľ v nedohľadne

Pokles výskytu hlucháňa a nutnosť ponechania voľného priestoru pripúšťajú aj lesníci. Nesúhlasia však s vytýčeným návrhom.

„Bolo to posúdené akoby od stola, bez konzultácie s nami. Naši lesníci sú tam dennodenne, vedia, kde presne sa hlucháň nachádza. Do ochranného pásma boli zahrnuté aj lokality, kde sa nikdy nevyskytoval," vysvetľuje Šlávka, podľa ktorého treba riešiť aj problém s prirodzenými predátormi hlucháňa ako sú kuny, líšky, diviaky a krkavce, ktoré sú premnožené.

Nezriedkavým úkazom sú aj dobrodruhovia, ktorí za peniaze vozia zvedavcov pozorovať tieto vzácne vtáky.

Okresný úrad v Ružomberku zatiaľ nevie, kedy v tejto veci začne konanie. Ochranári majú dodať aktuálne čísla stavov hlucháňa, ktoré bude odbor životného prostredia vyhodnocovať.

Na Andreja Hlinku spomínali v Ružomberku aj v Bratislave

Text: Peter Kravčák

V polovici augusta uplynulo 80 rokov od smrti ružomberského kňaza a politika Andreja Hlinku.

Okrúhle jubileum pripomenulo dvojdňové národné spomienkové podujatie. V bratislavskom Ružinove sa 16. augusta uskutočnila pietna spomienka pri pamätníku Andreja Hlinku v rovnomenne nazvanom parku.

V miestnom dome kultúry sa potom konala projekcia divadelnej hry z pera černovského spisovateľa Antona Laučeka Andrej – školské roky, ktorú naštudoval Divadelný ochotnícky súbor Máj Černová.

Práve Laučekovi, ale aj Milošovi Sečkárovi a in memoriam aj Ladislavovi Hatalovi z Černovej udelilo mesto Ružomberok Cenu Andreja Hlinku.

Bratislavská časť osláv vyvrcholila slávnostným zhromaždením v budove starej Národnej rady SR.

Spomienkové podujatie pokračovalo na druhý deň v Ružomberku slávnostnou omšou vo farskom kostole sv. Ondreja, ktorú celebroval kardinál Jozef Tomko. „Keď som mal asi desať rokov, Hlinka prišiel ku nám do dediny. Spravil na mňa obrovský dojem. Tá vysoká postava, orlí nos, jasný pohľad, ale najmä ohnivé slovo. Bola radosť počúvať ho," povedal 94-ročný kardinál.

Po omši nasledoval pietny akt pred sochou Andreja Hlinku a diskusia s historikmi v Kultúrnom dome Andreja Hlinku. „My Slováci sme majstri sveta v tom, že najväčšie osobnosti považujeme za rozporuplné. Podľa mňa to neznamená nič iné, len to, že sami máme narušené historické vedomie a historickú pamäť," vyhlásila počas diskusie historička Emília Hrabovec.

stručne

- Jaroslav Demko sa ujal funkcie rektora Katolíckej univerzity. Nahradil tak odchádzajúceho Jozefa Jaraba.
- Až do riadneho výberového konania bol riadením Ústrednej vojenskej nemocnice poverený Peter Vaněk, ktorý doteraz viedol ambulanciu radiačnej onkológie.
- Hygienici počas leta uskutočnili v meste 25 kontrol stravovacích zariadení, ako aj výrobcov a predajcov zmrzlina. Doposiaľ uložili dve pokuty vo výške 198 eur. Kontroly budú pokračovať aj v septembri.
- Uzávierka podania kandidátnych listín na primátorov a poslancov obecných zastupiteľstiev je 11. septembra 2018.
- Polícia odhalila v Bielom Potoku nelegálnu výrobňu cigariet. Pri razii zadržala 20 Ukrajincov, 15 ton tabaku a viac ako 21 miliónov kusov neoznačených cigariet.
- Rozlúčkový zápas futbalistu Mareka Saparu bude pravdepodobne až koncom mája budúceho roka. Termín posunul zo septembra, nakoľko chce mať na akcii súčasných aj bývalých reprezentantov, ktorí budú mať v novom termíne už po sezóne.

Cudzinci v Ružomberku: ako sa im u nás žije?

Text: Redakcia
Foto: Talianka Rosangela Libertini, Kubánec Duarry Ganesh (uprostred) a Guinejčan Alioune Badara Gueye (vpravo). Zdroj: Marek Hasák

Stretávame ich dennodenne, s mnohými sa zdravíme, priatelíme. Nie sú Ružomberčania, ba dokonca ani Slováci. Prišli z rôznych dôvodov z celého sveta a usadili sa tu, niektorí aj so svojimi rodinami.

Ružomberok je kozmopolitnejšie mesto, ako sa na prvý pohľad zdá. Bezmála dve percentá obyvateľov tvoria cudzinci. Cudzinecká polícia ich v meste oficiálne eviduje takmer 500.

Rebríček najpočetnejších národností neprekvapuje – Ukrajina, Česko, Poľsko, Rusko, Rakúsko. V meste však stretnete aj Američanov, Iráncov, Číňanov, Haiťanov či Afgancov. Spolu sa u nás zdržiava až 46 národností.

Medzi nami žijú dokonca aj ľudia z Indie, Srí Lanky, Kambodže, Dominikánskej republiky, Konga, Thajska i Švédska.

Pozreli sme na životné príbehy niektorých z nich. Zaujímalo nás nielen to, odkiaľ a prečo prišli, ale aj to, ako vnímajú mesto, ktoré sa im stalo novým domovom.

Najpočetnejšia je rusky hovoriaca komunita

Už viac ako tridsať rokov má v meste trvalý pobyt 56-ročný Armén Sarkis Petrosjan. „Na Slovensko som prišiel v roku 1980. Štyri roky som bol vojakom z povolania, požiadal som o trvalý pobyt a založil si rodinu," vysvetľuje, čo ho zavialo do našich končín.

Mesto mu za ten čas prirástlo k srdcu, obľúbil si prírodu, aj miestnych obyvateľov. S prejavmi diskriminácie sa nikdy nestretol, rýchlo sa prispôsobil novej mentalite a poľahky si osvojil aj jazyk.

„Vďaka svojej práci poznám celý Liptov a nepovažujem sa za cudzinca, práve naopak, cítim sa ako starý

Lipták. Mám tu deti aj vnúčatá, som tu doma," priznáva Petrosjan, ktorý v minulosti pôsobil vo vedúcich funkciách v bešeňovskom aquaparku aj ružomberskom skiparku.

Rusky hovoriaca komunita v Ružomberku má podľa Petrosjana veľmi družný vzťah. Stretávajú sa spolu nielen na Vianoce či na Silvestra, ale aj celkom neplánovane počas všedných dní.

„Mám pocit, že niekedy je mesto až príliš nezáživné, smutné. Neskoro popoludní a cez víkend, možno okrem zmrzlinární, nie je vonku nikto."

Svetlana Dudková, rodáčka z Ukrajiny

„Keď je v lete pekne, stane sa, že niekto nakúpi mäso, obvolá nás a pozve na šašliky. Kto môže, príde, spoločne sa pohostíme, podebatujeme," opisuje náhodné posedenia pri tradičnej kaukazskej pochúťke, ktorá pripomína u nás známejšie špízy.

„Sú to fantastickí ľudia a keďže tu žijem najdlhšie, považujú ma za starešinu. Vedia, že ak majú nejaký problém, vždy sa na mňa môžu obrátiť," usmieva sa Petrosjan, ktorý sa im snaží pomáhať najmä s hľadaním zamestnania.

Nedostatky mesta vidí práve v pracovných príležitostiach. „Odchádza inteligencia, pre mládež nie sú vytvorené také podmienky, aby si mohli nájsť slušnú prácu. Počas posledných 25 rokov tu zaniklo mnoho väčších i menších závodov," konštatuje.

Negatívne hodnotí aj možnosti kultúrneho vyžitia. „Žiaľ, musím priznať, že najkrajšie roky som tu zažil za komunistov, kedy bol Ružomberok centrom kultúry Liptova aj Oravy. Denne sa konali rôzne podujatia, fungovalo tu veľa reštaurácií, barov, mohli ste zájsť na diskotéky, zábavy. Dnes sa chodia mladí baviť do Liptovského Mikuláša, či do Banskej Bystrice. Kultúra v meste zaniká," uzatvára.

Prišla s jeden a pol mesačným synom

Keď v roku 1986 vybuchla jadrová elektráreň Černobyľ, vtedy ešte bratskú pomoc ponúklo aj Československo. Ľudia z 300-kilometrového okolia elektrárne, ktorí mali korene v Československu, dostali ponuku presťahovať sa na „Západ".

„V apríli 1998 sme stáli v sychravom počasí na blatistej ulici pred chladne pôsobiacou nedostavanou bytovkou v Rybárpoli. Na rukách som mala jeden a pol mesačného syna a vedľa osemročnú dcéru. Nebolo to práve príjemné, ale veľmi rýchlo sme si zvykli," opisuje svoj príchod do mesta Ukrajinka Svetlana Dudková.

Zdá to byť takmer neuveriteľné, ale od ponúknutia pomoci po presťahovanie konkrétnych ľudí uplynulo v niektorých prípadoch takmer dvanásť rokov. Podľa Dudkovej prišlo do viacerých miest, vtedy už Slovenskej republiky, približne dvetisíc ľudí. Rodičia a bratia žijú pri Veľkom Krtíši. Ona so sestrou, rodinami a ďalšími desiatkami ľudí v Ružomberku.

„Náš štát sa rozpadol, prišla veľká kríza, nebola tam perspektíva a tak to aj dopadlo. Vyzerá, že sme urobili veľmi dobre. Teraz, po dvadsiatich rokoch, všetci považujeme Ružomberok za svoj domov a myslím, že kohokoľvek sa spýtate, nikto už neľutuje a nesníva o živote na Ukrajine," zamýšľa sa Svetlana Dudková, ktorej starí rodičia boli Slováci, no po druhej svetovej vojne odišli na Ukrajinu. Životné okolnosti ju napokon zaviedli späť do krajiny svojich predkov.

Na začiatku im pomohlo, že všetci boli na jednom mieste. Ako komunita sa podporovali a prekonali aj úvodné problémy so susedmi. „Boli to maličkosti, kým sme si s Rómami na seba zvykli, vybudovali si každý svoj priestor a poriadok. Ale inak nemôžem nič zlé povedať. Teraz je všetko v poriadku, ľudia sú tu výborní, priateľskí," opisuje medziľudské vzťahy vyštu-

Svetlana Dudková prišla z Ukrajiny.

dovaná ekonómka, ktorá už pätnásť rokov pracuje v predajni s rýchlym občerstvením v centre mesta.

Ružomberok sa jej páči, lebo je malý a ľudia sa tu dobre poznajú. Hovorí, že je to taká veľká dedina. „Nie je tu ruch veľkého mesta, cítite sa bezpečne, s ľuďmi na ulici sa zdravíme. Mám však pocit, že niekedy je mesto až príliš nezáživné, smutné. Neskoro popoludní a cez víkend, možno okrem zmrzlinární, nie je vonku nikto. Keď k nám prídu cudzinci na hamburger, pýtajú sa, kde sú ľudia. Ale kompenzuje to krásne okolie mesta," popisuje matka dvoch detí.

Politiku nesleduje, v tomto sa vždy spoľahne na úsudok manžela a detí. Tí jej povedia, čo a ako. V rodine, ale ani v komunite Ukrajincov nikdy nepocítili výraznejšie problémy s prácou. A hoci sama nerobí to, čo vyštudovala, nesťažuje si.

Nepáči sa jej však, že Ružomberčania zaznávajú Rybárpole. „Keď chodila dcéra do školy, mala kamarátku z Klačna. Otec ju však nepustil k nám spať. Vraj do takej štvrte ona chodiť nebude. Rybárpole má v meste zlé meno. Nech sa prídu pozrieť, ako sa staráme o okolie našich bytoviek, aká je tam trávička, poriadok. Staráme sa o to svojpomocne, nikto nám nepomáha," uzatvára stretnutie plynulou slovenčinou hovoriaca Svetlana.

V katolíckom Ružomberku sa cíti slobodne

Naser Muhishi je Macedónec. Na Podhore predáva zmrzlinu. Sám hovorí, že je to tradičná balkánska výroba. V rodinnom podniku pracuje počas leta celá jeho široká família – deväť ľudí.

„Otec bol v Banskej Bystrici ešte za komunizmu. Keď v roku 1968 prišli Rusi, museli sme odísť. Žili sme vo Vodiciach pri Šibeniku v Juhoslávii, odkiaľ nás zasa vyhnala vojna. Keď tu prišla demokracia, vrátili nám majetky, a začali sme podnikať. Prešiel som Taliansko aj Nemecko, dostal sa do Bratislavy a už osem rokov som v Ružomberku," cestuje životom v pamäti zavalitý šéf rodinnej firmy.

Okrem Ružomberka pôsobí aj vo Zvolene, kde má taktiež zmrzlináreň, ale aj pizzeriu. Väčšinu roka trávi na Podpoľaní. Na dolnom Liptove je najmä v lete, no napriek tomu tvrdí: „Ružomberok mi prirástol k srdcu. Možno

Armén Sarkis Petrosjan.

aj preto, že sa mi tu narodil syn. Sú tu dobrí ľudia, ako všade na Slovensku, ale v Ružomberku sa cítim... slobodnejšie," vysloví Naser po chvíľke hľadania správneho výrazu. Jeho slovenčina je ešte lámaná, ale pochopiteľná.

Pýtame sa na zlé zážitky, prekážky, ktoré mu život na Slovensku a v meste postavil do cesty. Tu sa naša debata zvrtne do filozoficko-náboženskej roviny.

„V Žiline, Trnave aj Ružomberku cítim, že ľudia sú väčší nacionalisti. Ale ak sú dobrí, som dobrý aj ja na nich. Viete, to je preto, lebo je tu viera. Akákoľvek. Ja som moslim, vy ste kresťania, ale žiadne náboženstvo na svete nekáže zabíjať druhých. Kto verí, je dobrý človek. Len politici to kazia, robia rozbroje a vojny vo svete," uvažuje Naser

Trápi ho len jedna vec. Slovensko mu nechce dať občianstvo. Pre políciu, a podľa jeho slov aj pre tajnú službu, nie je dôveryhodný.

„Stále mi predlžujú prechodný pobyt. Narodil sa mi tu syn, platím dane, nemám žiadne dlhy, a napriek tomu mi vravia, že som neposlušný a pre krajinu nebezpečný. Nerozumiem tomu," tvrdí vlastník macedónskeho a talianskeho pasu.

Na konci rozhovoru nám ponúkol aj recept na oživenie centra mesta. „Musíte tu pritiahnuť hudbu, pravidelný program, atrakcie, mesto musí ožiť, treba dotiahnuť ľudí do ulíc, lebo po 17. hodine je tu pusto. Súvisí to aj s prácou, nie je jej tu veľa," myslí si Naser Muhishi.

Za láskou na Liptov

Keď okolo vás v Ružomberku prejde vysoký muž tmavej pleti, určite si pomyslíte, že to zaváňa exotikou.

Duarry Ganesh sa narodil v Havane na Kube. Už dlhých 24 rokov tam nebol, pretože sa mu nepáči tamojší systém. S manželkou Silviou, ktorá pochádza z Liptovských Sliačov, sa spoznali v Španielsku, kde sa im narodil prvý syn.

Ružomberok, a Slovensko vôbec, uvidel 46-ročný Kubánec prvýkrát v roku 2012. Zapáčilo sa mu, dnes tu žije a čaká tretieho potomka. ,,Ružomberok sa stal mojím domovom, pretože tu máme rodinu a kde je moja rodina, tam je aj môj domov," vraví Duarry.

Slovenčinu ho začala učiť manželka ešte v Španielsku. S jazykom mu pomáhajú kamaráti a rodina. Práve vďaka nim mu adaptácia ide čoraz ľahšie. Zvykol si aj na liptovskú zimu.

,,Prvú zimu som zažil na severe Španielska, v horách. Vidieť toľko snehu a cítiť taký chlad bol pre mňa šok. Vtedy som mal ešte 23 rokov, dnes

som už úplne aklimatizovaný," priznáva Duarry a dodá, že mínus 25 stupňov zažil prvýkrát až na Liptove.

Z Karibiku mu v krvi koluje reggae. Keď sa presťahoval do Ružomberka, našiel tu rovnako cítiacich ľudí. Aj preto dnes hrá na bicie a spieva v ružomberskej reggae kapele Bagandža Crew. Hudba ho sprevádza celý život a je aj jeho pracovnou náplňou. Hráva v kluboch, ba dokonca spolupracuje s viacerými spoločnosťami.

Na jeho výzor si už mnohí zvykli, ale niekedy ešte cíti, že si ho ľudia obzerajú ako mimozemšťana. Duarry to však chápe, a tvrdí, že je to tým, že na Slovensku nie je tak veľa cudzincov.

,,Žijú tu milí a sympatickí ľudia. Mnohí z nich, hlavne staršia generácia, si pamätajú časy, keď v textilnej fabrike pracovali Kubánci a radi na to spomínajú", hovorí o stretnutiach s Ružomberčanmi.

Je tu černoch, ale zatiaľ je slušný

K exoticky pôsobiacim Ružomberčanom bezpochyby patrí aj Alioune Badara Gueye. Statný černoch, ktorého v meste stretnete na akomkoľvek verejnom podujatí. Aj jeho sem priviedla láska.

„Ešte nie sme rozvedený, ale zostanem tu aj potom. Máme desaťročnú dcéru a chcem byť pri nej, musím jej pomáhať," začne debatu Guinejčan a na veľkú úľavu autora textu navrhne oslovenie Ali.

V meste je osem rokov a jazyk mu už celkom šikovne melie po slovensky. Vraví, že v slovenčine sa po príchode už len zdokonaľoval, naučil sa ju ešte vo Francúzsku, kde žil s manželkou.

„Každý učiteľ cudzích jazykov musí ovládať jazyk krajiny, kde pôsobí. Ako by som inak prednášal žiakom," vraví francúzsky hovoriaci Ali, ktorého práca sa väčšinou točí práve okolo tohto jazyka. Vyštudoval manažment, no trvalé uplatnenie nevie nájsť.

„Myslím, že mám naviac. Trvalú prácu si však neviem nájsť. Aj keď si ma vytipovali do jednej automotive firmy na východe Slovenska a prešiel som pohovorom, tak mi napokon zavolali, že nie. Z agentúry mi to vysvetlili, že sa ma báli zamestnať, ale neviem prečo," vraví Ali, ktorý doučuje, učí na školách, ale aj vo firmách či prekladá texty. A keď treba, nemá problém vziať aj službu na recepcii v hoteli.

Zavše si všimne, že niekto má nepríjemnú poznámku, no snaží sa to ignorovať. Pýtali sa ho napríklad, či vie, kam sa strká nabíjačka od mobilného telefónu. „Nedávno som si sadol do kupé vo vlaku. Mladík, asi 25-ročný, zneistel. Po chvíli niekam volal: ‚Prisadol si ku mne černoch, ale zatiaľ je slušný.´ Dal som mu vedieť, že rozumiem. Očervenel, nereagoval ani na pokusy o rozhovor a celú cestu len sedel ako prikovaný. Na konci sme si aspoň podali ruky," vyťahuje jednu z príhod milovník futbalu a Ligy majstrov Ali.

Ľudia sú väčšinou k nemu milí a vedia pomôcť, rovnako ako on. Teší ho, ak niekoho motivuje k učeniu jazyka alebo dostane spätnú väzbu, že doučovanie malo úspech. Na Slovákov nedá dopustiť a vraví, že sme talentovaní. Najviac obdivuje zručnosti, že ľudia si svojpomocne stavajú domy, opravujú autá, vedia dopestovať potraviny. U nich sa všetko nakupuje. Aj výmena žiarovky.

„Slovensko má veľký potenciál v ľudských zdrojoch, šikovnosti. A vaším obrovským bohatstvom je voda. Doteraz nemôžem uveriť tomu, že splachujete pitnou vodou. To je niečo nevídané."

Páči sa mu, že Ružomberčania sú kresťansky založení, no na druhej strane ako učiteľ vníma značnú voľnosť v správaní sa detí. „Nie všetky, ale mnohým chýbajú hranice, pravidlá, správajú sa príliš drzo, bez rešpektu. Chce to veľa trpezlivosti, pretože rodičom to je zväčša jedno alebo ich ešte podporujú a učitelia naozaj trpia. Boja sa niečo povedať, urobiť. Toto musí vaše školstvo prekonať, lebo výchova potom nejde dobrým smerom," ponúka svoj postreh muž so skúsenosťami z ružomberských stredných škôl.

Ste dobrí, ale uzavretí

V podkrovnom byte na Bernolákovej ulici nás originálnym talianskym „presíčkom" víta Rosangela Libertini. Od roku 2012 vyučuje taliansky jazyk a literatúru na Katolíckej univerzite. Na Slovensku však žije už viac ako dve desaťročia, takže jej slovenčina je takmer bezchybná. Samozrejme, s pôvabnou talianskou intonáciou.

„Ešte za socializmu som začala študovať v Poľsku. Cestou z Talianska som prestupovala na vlak v Bratislave. Zastávku som vždy využila na to, aby som odbehla do Modrého kostolíka, kde som medzi lavicami nechávala náboženskú literatúru, ktorú si potom prevzali ľudia z disentu," opisuje rodená Rimanka svoju hrdinskú minulosť.

Väčšine Ružomberčanov pri zmienke o Apeninskom polostrove napadne pizzeria U Taliana. „Andrea a Alessio sú moji dobrí priatelia. Brávam si od nich aj olivový olej," hovorí Rosangela a na našu otázku, prečo si ho nekúpi v supermarkete, prekvapivo odpovedá: „Lebo olivový olej, ktorý stojí menej ako 10 eur, nemôže byť originálny. Na fľašiach sa síce píše Made in Italy, ale len preto, že bol v Taliansku plnený."

Keď sa jej pýtame, čo najviac vystihuje ružomberskú mentalitu, nekladie si servítku pred ústa: „Napadá mi charakteristika ‚môj dom, môj hrad´. Ružomberčania sú pomerne uzavretí. Sú to dobrí, pracovití ľudia, ale len málokto z mojich známych ma pozve k sebe domov na obed alebo na kávu. Pritom viem, že ma majú radi, ale nie sú zvyknutí volať k sebe druhých ľudí."

Rovnako, ako väčšina oslovených cudzincov, si sťažuje aj na prázdne centrum mesta – či už večer alebo počas víkendov.

Rozhovor radšej prehadzujeme na pozitívnejšie témy. „Taliani, ktorí tu prichádzajú, si pochvaľujú, že mesto je veľmi čisté a bezpečné. Zároveň však nerozumejú tomu, prečo neviete viac využiť turistický potenciál, ktorý máte."

Skôr, ako by nás úprimná Talianka opäť dobrosrdečne vyhrešila, hádžeme spiatočku k ružomberským pozitívam: „Hýrošov park a detské kútiky v podnikoch. Známi s deťmi, ktorí prichádzajú z Talianska, mi vravia, že Ružomberok je pre rodiny s deťmi raj na zemi."

Mnohých to prekvapilo, ale budem podporovať Igora Čombora

Devätnásť rokov je riaditeľom Základnej školy Zarevúca. Pred štyrmi rokmi neuspel v primátorských voľbách. V tých nastávajúcich sa Michal Lazár rozhodol podporiť svojho niekdajšieho súpera Igora Čombora.

Text: Peter Kravčák Foto: Autor

V primátorských voľbách pred štyrmi rokmi ste pomerne prekvapivo získali až 2 600 hlasov. Prečo ste sa tentokrát rozhodli nekandidovať a nezúročiť tak zisk z posledných volieb?

Za hlasy pred štyrmi rokmi som dodnes veľmi vďačný, ale ku zvoleniu mi, žiaľ, nestačili. Kandidovať ma vtedy vyzvala a presvedčila významná skupina ľudí. Tentoraz k ničomu takému nedošlo, necítil som záujem o moju účasť v primátorských voľbách. A na vlastnú päsť by som do volieb určite nešiel, nie je to môj štýl.

Kandidovať síce nejdete, ale o podporu od človeka, ktorého volilo toľko ľudí, zrejme prejavili záujem iní kandidáti.

Rozprával som sa s Róbertom Kolárom, Karolom Javorkom, a oslovil ma aj súčasný primátor Igor Čombor. Práve s ním som absolvoval najintenzívnejšie diskusie a napokon som sa priklonil k jeho podpore.

Tým ste prekvapili nejedného Ružomberčana. Najmä v tábore Karola Javorku boli silné očakávania, že podporíte práve jeho.

Pred minuloročnými župnými voľbami som podporil Javorkovu kandidatúru na krajského poslanca. O podpore v primátorských voľbách sme

sa rozprávali len nezáväzne, oficiálne som mu nič nesľúbil. Prajem mu však, nech sa mu vo voľbách darí.

Čím vás presvedčil súčasný primátor?

Prekvapil ma už len tým, že ma oslovil. Mali sme tri dôležité stretnutia, počas ktorých ocenil moju prácu pre školu, predostrel mi svoj pohľad na súčasný stav mesta, venovali sme sa aj tomu, prečo sa niektoré veci nepodarili, priznal, čo urobil zle a povedal mi tiež o svojich budúcich plánoch. Počas týchto stretnutí sme napokon dospeli k niektorým názorovým prienikom.

Takže primátor Čombor si vás získal na svoju stranu.

Predostrel mi iný pohľad na svoje snaženie. Nie všetko je také, ako sa na prvý pohľad zdá.

Napríklad?

To, že spolupráca s poslancami nie vždy fungovala, nebolo vždy vinou primátora. Je choré, aby sme žili v presvedčení, že niektorí ľudia chcú mestu pomôcť, kým iní nie. Všetci mu chcú pomôcť – Kolár, Javorka, Čombor, poslanci... Veď pre čo iné by boli vo verejných funkciách alebo sa o ne usilovali? Nech vyhrá ktokoľvek, úspešní aj neúspešní sa musia spoločne pričiniť o to, aby sa mesto pohlo dopredu.

Pred štyrmi rokmi ste boli volebným súperom Igora Čombora, ponúkali ste svoju víziu fungovania mesta. Čím to je, že teraz budete stáť po jeho boku?

V minulých voľbách sme boli konkurenti, ale určite nie protivníci. Vedeli sme sa stretnúť, porozprávať. Nechcem si vytvárať nepriateľov, ani v politike. Chápem, že moje rozhodnutie je pre mnohých prekvapivé, ale s primátorom Čomborom sme sa zhodli na niektorých veciach, a to je pre mňa dôležité.

V čom konkrétne ste sa zhodli?

Napríklad v tom, ako by malo fungovať školstvo v meste. Povedal mi, že chce, aby to aj na ostatných školách fungovalo tak, ako na Zarevúcej.

Dostali ste od Čombora ponuku stať sa viceprimátorom pre oblasť školstva a kultúry?

Nikto si ma nekupuje, ani mi nič neponúka. Ide len a len o môj záujem pomôcť mestu v tej oblasti, ktorej najlepšie rozumiem. Som pripravený vzdať sa aj pozície riaditeľa, ak budem môcť pomôcť školstvu v meste.

Budete kandidovať do mestského zastupiteľstva?

Áno, budem kandidovať v tom najťažšom volebnom obvode, na Klačne, kde bývam a kde je silná konkurencia. Myslím si, že ak je niekto zvolený za toto sídlisko, má naozaj silný mandát a môže niečo urobiť.

Len zvolený poslanec sa môže stať zástupcom primátora, takže z toho usudzujeme, že ponuku stať sa viceprimátorom ste od Čombora dostali.

Zbytočne predbiehate. Najprv musím uspieť vo voľbách do zastupiteľstva, až potom môžeme uvažovať nad tým, či zo mňa bude alebo nebude viceprimátor.

Ste spokojný s tým, ako súčasný primátor viedol mesto počas uplynulého obdobia?

Voči súčasnému vedeniu mesta som bol kritický. Aj osobne som povedal primátorovi, čo sa mi nepáči. Nechcem však byť alibistom a iba nadávať, že všetko je zlé. Preto, keď som dostal ponuku chopiť sa zodpovednosti, prijal som ju.

Kládli ste si aj nejaké podmienky?

Stanovil som si isté hranice – kompetenčné, personálne, aj názorové. Bližšie to špecifikovať nebudem. Taktiež som zdôraznil, že chcem riešiť praktické problémy a spolupracovať so všetkými osobami zodpovednými za školstvo v meste.

Ste riaditeľom ekonomicky najúspešnejšej školy v Ružomberku. Čo treba urobiť pre to, aby to všade fungovalo rovnako dobre?

Výborný základ postavili už moji predchodcovia – riaditelia Kovačic

a Brontvaiová. Od roku 1992 škola funguje trhovo – ekonomicky, hospodárne, nespolieha sa, že keď nebudú peniaze, dostane ich. Keď v roku 2003 začali byť školy financované na žiaka, čísla zrazu vystrelili hore.

Vaši kritici tvrdia, že za úspechom Zarevúcej je snaha naplniť triedy žiakmi z celého mesta, aj na úkor iných škôl.

Jednoznačne to odmietam. Všetky školy ponúkajú určité služby, a my sa snažíme byť v tom čo najlepší. Nestojím predsa na chodníku a neprosím rodičov, aby svoje deti posielali k nám. Úspech Zarevúcej je výsledkom dlhoročného úsilia celého pracovného kolektívu. Ale aby som nehovoril len o našej škole, kvalitní a zapálení učitelia pracujú aj inde.

Napriek tomu, museli ste ako riaditeľ niekomu povedať, že svoju prácu nerobí dobre a preto končí?

Áno, stalo sa to. Ak má človek funkciu, musí vedieť prevziať aj zodpovednosť. Ináč to za nič nestojí.

Kedysi sme sa násobilku učili v druhej triede. Dnes ju neraz nevedia ani štvrtáci. Čo sa to v školstve deje?

Máte pravdu, povinnosť vedieť násobilku sa presunula až do 5. ročníka.

Nároky sa znižujú, aby deti neboli v strese a mali zo školy čo najväčšiu radosť. To však neznamená, že škola je zlá. Navyše, školy fungujú v rámci určitého školského systému, ktorý sa neustále reformuje, až sa v tom úplne strácame. Nedostatky systému však vyrovnávajú kreatívni a svedomití učitelia.

„Najprv musím uspieť vo voľbách do zastupiteľstva, až potom môžeme uvažovať nad tým, či zo mňa bude alebo nebude viceprimátor."

Michal Lazár, riaditeľ ZŠ Zarevúca

Pohľad skeptika je nasledujúci – deti sú proti minulosti hlúpejšie, ale o to sebavedomejšie až drzejšie.

Jeden tábor tvrdí, že stará klasická škola bola lepšia. Druhý tábor zasa hovorí, že je potrebné prispôsobovať sa aktuálnym svetovým trendom. Mám dojem, že klasická výchova viedla žiakov k väčšej zodpovednosti. Ale treba priznať aj to, že dnes sa deti skôr prispôsobia, sú vnímavejšie, majú väčšie možnosti prístupu k informáciám, a to ich skutočne robí sebavedomejšími.

Ide o to, z akých základov sebavedomie nastupujúcej generácie vyrastá. Či z vedomostí a morálnych zásad, alebo je to len nafúknutá bublina plná hlúposti a arogancie.

Priznávam, že sebavedomie dnešných žiakov je neraz bezbrehé. Je to celospoločenský problém. Ale verím, že sa postupne budeme vracať k tradičným hodnotám vzdelávania a výchovy. Mnoho závisí od vzťahov a atmosféry, ktorá vládne v škole. Ak je partnerská, vybudovaná na vzájomnej dôvere, otvorenej komunikácii a jasných pravidlách, tak to funguje. Deti aj rodičia dokážu vycítiť, keď im chcete dobre, a potom ochotne spolupracujú. V takomto prostredí si viete omnoho ľahšie poradiť aj s komplikovanejšími prípadmi.

Veľa sa hovorí o tom, že v Ružomberku máme veľa škôl, málo žiakov, a teda aj málo financií. Čo s tým?

Momentálne nemám žiadne kompetencie v mestskej politike, preto nebudem hovoriť o konkrétnych riešeniach. Ale viem celkom presne, čo by som s tým robil. Poviem len toľko, že riešením nie je rušenie škôl. Keď vie fungovať Zarevúca, prečo by nevedeli aj ostatní? Možno by pomohlo aj to, keby bolo v mestskom zastupiteľstvo viac ľudí zo školského prostredia.

Zastupiteľstvo má predsa svoje rady a komisie, cez ktoré môžu riaditelia, učitelia, aj rodičia tlmočiť svoje požiadavky a návrhy.

V dvoch takýchto komisiách som bol. Nemajú žiadny rešpekt, nikto ich nepočúva. Je to na smiech.

Kto je Michal Lazár

Má 55 rokov, pochádza z Ružomberka. Vyštudoval Pedagogickú fakultu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Najprv pracoval v závodoch Supra a Solo, od roku 1985 pôsobí v školstve. V roku 1992 nastúpil na ZŠ Zarevúca, posledných 19 rokov ju vedie ako riaditeľ. V roku 2014 neúspešne kandidoval za primátora Ružomberka. Je ženatý, má dve dcéry a jedného vnuka.

Predvolebná okupácia

Text: Imrich Gazda Foto: Ilustračné

Kto sa nechá opiť predvolebným rožkom, nemá právo počas nasledujúcich štyroch rokov nadávať, že obyvatelia okolitých miest sa majú lepšie.

V auguste sme si pripomenuli – respektíve v Ružomberku skôr nepripomenuli – 50. výročie vpádu vojsk Varšavskej zmluvy do Československa. Nasledovali viac ako dve desaťročia okupácie sovietskymi jednotkami a nenormálna normalizácia.

Žiaľ, okupácia nie je len vecou minulosti. Máme ju tu zas. Nie vojenskú, ale predvolebnú.

Kandidáti, najmä tí, ktorí budú na voličov útočiť z najvyšších miest a s najväčším rozpočtom, nasadia svoje jednotky športovcov, riaditeľov škôl a iných miestnych celebrít, ktorými počas veľkolepých predvolebných podujatí postupne obsadia celé mesto.

Tak, ako pred polstoročím, to niektorí budú robiť z presvedčenia, ďalší len budú plniť rozkazy svojich nadriadených, a nájdu sa aj takí, ktorí poprevracajú kabáty kvôli sľúbenému žoldu.

Spriaznené hlásne trúby spustia demagógiu o vnútorných nepriateľoch, ktorí sú príčinou doterajšej stagnácie, o svetlých zajtrajškoch a priam nadľudských schopnostiach vodcu, ktorý dňom-nocou pomáha všetkým, ktorí sa naňho s pokorou obracajú.

A keďže ľud potrebuje chlieb a hry, guláše, pivá, párky, ba aj pizze rozdávané zadarmo nebudú mať konca kraja. Začne sa mítingová turistika, nakúpení umelci budú vytvárať euforickú atmosféru, takže na konci dňa si nejeden človek-milión povie, že predsa sa len v tom Ružomberku máme dobre, a hodí hlas mýtickému hrdinovi tých dní.

Kto sa však nechá opiť predvolebným rožkom, nemá právo počas nasledujúcich štyroch rokov nadávať, že obyvatelia okolitých miest sa majú omnoho lepšie.

Veľká časť kandidátov na primátora a poslancov nie je nepopísaným listom. Volič nie je odkázaný len na sľuby, ale môže (musí!) sa pozrieť na ich skutky. Čo pred štyrmi rokmi sľubovali, a čo z toho splnili – nielen v meste, ale aj v mikropriestore svojho volebného obvodu? Ako využili zverený mandát na čele mesta či v mestskom zastupiteľstve? Akými ľuďmi sa obklopili?

V cirkvi sa neraz vraví, že veriaci majú takých kňazov, akých si vymodlia. Rovnako platí, že občania majú takých politikov, akých si zaslúžia (a zvolia).

Za budúcnosť nášho mesta nenesie zodpovednosť nikto iný, len my sami.

Zdravie z liptovských lúk

Text: Anna Šenkeríková Foto: Autorka

V jednej z najkrajších liptovských dolín má svoje kráľovstvo Ružomberčanka Zdenka Klinková. Navonok obyčajná záhrada ukrýva množstvo pokladov.

Pred zhruba dvadsiatimi rokmi začala Zdenka kvôli náročnej práci daňovej a účtovnej poradkyne čoraz väčšmi vyhľadávať pokoj v lone prírody. Cez rozprávanie starých ľudí sa dostala k bylinkárstvu, ktoré jej predtým nič nehovorilo.

To, že sa doň už celkom pohrúžila, prezrádzajú desiatky náučných kníh aj voňavé pohostenie na stole, za ktorý nás po príchode na svoju chatu v Prosieku usádza.

„Toto je voda so slezom lesným, ktorý odhlieňuje a čistí tráviaci trakt, hlavne hrubé črevo," poťažká si jeden z veľkých sklených džbánov, v ktorých plávajú nahrubo pokrájané bylinky.

„V druhom je čaj z mäty a medovky ochutený púpavovým medom," hovorí, zatiaľ čo za studena macerovaný slezový nápoj rozlieva do pohárov.

Vo váze dopĺňajúcej príjemné stolovanie je taktiež zopár rastlín, dokonca aj jedovatý vratič obyčajný. Dlhá bylina so strohými žltými kvietkami bez lupeňov rastie, kde sa len pozriete. Trochu pripomína harmanček, no ak máte dobrý čuch, podivný zápach, ktorý sa ani len náhodou nepodobá na staré dobré kamilky, vás veru neobabre.

„Zvykne sa používať proti muchám či inému hmyzu, a keďže odpudzuje aj mole, spolu s levanduľou sa dáva do skríň. No aj jedovaté byliny vedia byť v malom množstve zdraviu prospešné. Keby ste mali napríklad črevné parazity, čaj z vratiča by vás vedel prečistiť. Dávkovať ho však treba veľmi opatrne, s mierou," vystríha Zdenka.

Uplakaní

Bylinky najradšej zbiera na lúkach, no niektoré si v malom dopestuje aj na záhrade.

Za altánkom si urobila úzke vyvýšené záhony. Voňavú mätu, šalviu so zamatovými lístkami aj zlatisté kvety nechtíka lekárskeho pozná snáď každý. Zdenka však zamieri k o niečo záhadnejšiemu kúsku.

„To je kapucínka," informuje nás, odtŕhajúc okrúhle listy. „Okrasná, liečivá a jedlá, má antibiotické a antibakteriálne účinky. Robím z nej tinktúru, skladujem ju v chladničke a keď ma začína bolieť hrdlo, dám si dva listy a hneď sa mi uľaví," približuje mnohoraký úžitok ťahavej krásky, zatiaľ čo spoločne prežúvame korenisté listy. Vzápätí sa však prenesieme k iným pikantnostiam.

„V zimnej zásobe mávam aj jej semená, ktoré chuťou pripomínajú niečo medzi žeruchou a chrenom. Je to riadna sila, do dvoch dní je po angíne aj po chrípke," s pátosom vykladá a podáva nám malé zelené guľôčky, ktoré štípu ako čert. Rýchlo ich zajedáme oranžovými kvetmi – hlavnou ozdobou kapucínky. Tie majú totiž jemnejší, sladkastý nádych.

Potom sa so slzami v očiach poberieme nazbierať si na neďalekú lúku očianku lekársku.

Pozor, kam šliapeš

Krížom cez záhradu je to však ešte ďaleká cesta, aj keď je to len zopár desia-

tok metrov. Prechádzajúc po tráve sa Zdenka neustále pozerá pod nohy. Odrazu sa napodiv skloní k fialovej burine.

„Hovorí sa jej čiernohlávok a lieči ochorenia ústnych slizníc aj zápaly v krku. O jeho liečivých účinkoch som sa dozvedela od kamarátky, ktorá mala rakovinu hrtana. Práve čaj z tejto zázračnej rastlinky jej pomohol prekonať zákernú chorobu," spomína si Zdenka.

Drobný fialový kvietok však múdre knihy odporúčajú aj pri žalúdočných problémoch. Rovnako tak aj palinu dračiu povestnú nepríjemnou horkosťou.

Mimochodom, pri pletí záhonov môžete naraziť aj na hviezdicu prostrednú, jemnú ťahavú burinu s malými bielymi kvietkami, a tiež bršlicu – koziu nohu. Tie zdobia aj Zdenkine hriadky. Zaujímavosťou je, že majú v sebe skoro toľko železa ako špenát.

Cestu nám následne skríži túžobník brestový s krémovými kvetmi a sladkastou vôňou. Ide vlastne o prírodný aspirín. „Zvykne sa miešať aj s lipou a oreganom, čajík z tejto zmesi je dobrý na vypotenie, zníženie horúčky," vysvetľuje Zdenka.

Na záhradke nechýba ani kostihoj, dva druhy skorocelu, vrbovka malokvetá, rebríček, lipkavec či alchemilka, ktorá sa používa najmä pri ženských ťažkostiach.

Predsa len sa však na dvore ešte chvíľu zdržíme. Majiteľka otvára malý domček, ktorý sa zvonka javí ako sklad na náradie. Najskôr nás ovanie príjemná vôňa, až potom si všímame desiatky väčších aj menších sklenených pohárov so sušenými bylinkami, niektoré rastlinky ešte visia na špagátoch.

Čiperná päťdesiatnička si túto zbierku nehonobí len pre seba. V chvate nám balí poriadnu zásobu túžobníka, ľubovníka aj pikantných plodov kapucínky.

Otvor oči

„Chcela by som, aby sa ľudia kvôli svojmu zdraviu začali zaujímať o bylinky, poznávali ich a ochraňovali tak, ako naši starí rodičia. Preto som

Slez lesný.

založila občianske združenie Bylinky z lúčky," rozrozpráva sa cestou k očianke.

si skôr či neskôr vypýta svoju daň. Obklady alebo čaje z očianky vedia boľavým očiam uľaviť.

„Chcela by som, aby sa ľudia kvôli svojmu zdraviu začali zaujímať o bylinky, poznávali ich a ochraňovali tak, ako naši starí rodičia."

Zdenka Klinková, bylinkárka

Pomedzi to ukazuje na prasličku a žihľavu, ktoré sú skvelými čističkami krvi, alebo na obyčajný lopúch s úžasnými liečebnými účinkami. Niektoré z rastliniek odstrihne a vloží do košíka. Tie nám vraj ešte zabalí.

Do tajov bylinkárstva zaúča nielen dospelých, ale aj deti, s ktorými sa jej pracuje najlepšie. „Bola by som veľmi rada, keby sa na liečiteľskú tradíciu nezabudlo," hovorí opäť o význame občianskeho združenia, cez ktoré organizuje tvorivé dielne či semináre.

Vzápätí sa dostávame ku krásne zakvitnutej očianke lekárskej. Tá by sa mohla hodiť viacerým ľuďom. Pozeranie do „noutbúkov" či smartfónov

V pozadí je vidno aj slez, kúsok od neho rastie trezalka a ďalej mäta. Keď sme lúkou prechádzali v minulosti, nič z toho sme nevideli. Skúsená bylinkárka však tvrdí, že všetko tam rastie dlhé roky.

„Človek len musí chodiť s otvorenými očami," prezrádza nám na záver najdôležitejšie bylinkárske tajomstvo.

V Liptovských Revúcach vyrastá nová bytovka

Text: Anna Šenkeríková Foto: Rozostavaná bytovka vo Vyšnej Revúcej. Zdroj: archív obce

Desaťbytový dom skolaudujú už čoskoro, nájomníci by sa mali nasťahovať v októbri.

Starostka Liptovských Revúc Jana Šimová priznáva, že momentálne riešia menej investičných akcií, keďže sa čochvíľa končí štvorročné volebné obdobie.

Ľahší štart pre mladých

Prestavba schátranej budovy bývalej materskej školy vo Vyšnej Revúcej na bytový dom je aktuálne najväčšou obecnou investíciou. S prácami začali vlani v zime a celkové náklady sa vyšplhali na zhruba 500-tisíc eur.

Na rekonštrukciu budovy získali dotáciu zo Štátneho fondu rozvoja bývania v približnej výške 228-tisíc. Na infraštruktúru prispelo ministerstvo dopravy 127-tisícovou dotáciou. Zvyšok uhradia z vlastných zdrojov.

„Bytovka je určená mladým rodinám, radi by sme docielili, aby od nás mladí neodchádzali a mali lepší štart do spoločného života," vysvetľuje starostka.

Do investície sa pustili aj z dôvodu, že v obci je kvôli veľkej rozdrobenosti pozemkov obmedzená individuálna bytová výstavba.

Obci sa tiež podarilo vybudovať zberný dvor, ktorý je jedným z mála v ružomberskom okrese. Na výstavbu získali 503-tisíc eur z ministerstva životného prostredia.

Na viacerých úsekoch tiež plánujú opraviť miestne komunikácie. S prácami začnú na prelome augusta a septembra. Nová asfaltová pokrývka pribudne v lokalitách Zelenô, Pilná, Za vodou a Na kutinách.

Predpokladané náklady sú vyčíslené na 38-tisíc eur. Na opravu komunikácie v časti Zelenô získali päťtisícovú dotáciu z Lesov Slovenskej republiky.

Zveľadia školu aj futbalové zázemie

Z obecného rozpočtu vyčlenili 30-tisíc eur aj na opravu strechy budovy bývalého obecného úradu, kde sa v súčasnosti nachádza pošta a Telovýchovná jednota (TJ) Tatran. Práce budú ukončené do konca augusta. Následne budú rekonštruovať sociálne zázemie TJ Tatran.

Obec naviac získala 20-tisícovú dotáciu od Slovenského futbalového zväzu na opravu futbalového zázemia pre športovcov. Peniaze plánujú preinvestovať do konca prázdnin.

Prednedávnom zavŕšili aj rekonštrukciu základnej školy. „Vymenili sa okenné výplne na schodiskách, čo stálo 11-tisíc eur. Budú sa tiež maľovať chodby, cokle, vymenia sa svietidlá na chodbách, čo zafinancuje škola," vymenúva starostka Šimová.

V budúcnosti by radi zateplili kultúrny dom, opravili strechu telocvične a zrekonštruovali hasičskú zbrojnicu v Nižnej. Na vyhodnotenie žiadostí o finančný príspevok na realizáciu týchto projektov však obec stále čaká.

„Momentálne sa zapájame do výzvy na predkladanie projektových zámerov na zvýšenie kapacít infraštruktúry materských škôl. V príprave je aj projektová dokumentácia na zníženie energetickej náročnosti budovy hasičskej zbrojnice v Strednej Revúcej, ktorá bude slúžiť aj širokej verejnosti. Rekonštrukciou získame spoločenskú miestnosť, ktorá bude využívaná na spoločenské udalosti," uzatvára starostka.

V Lúčkach uvažujú nad zriadením denného stacionára

Text: Anna Šenkeríková

Do konca roka zrealizujú v dolnoliptovskej kúpeľnej obci viaceré projekty. Podarí sa im dokončiť galériu lúčanských umelcov aj informačné centrum.

Obec sa zameriava najmä na propagáciu miestnych turistických atrakcií. Okrem známeho vodopádu v strede dediny sú to aj unikátne travertíny.
„Po dvoch rokoch vybavovania sa nám konečne podarilo vyčistiť ich od náletových krovín. Vidíme, že snaha o prezentovanie našej obce ako jednej z tých, ktorá dostala titul klenotnica, sa nám vypláca, nakoľko počet návštevníkov za posledné dva roky stúpol o viac ako dvesto percent," pochvaľuje si starosta Branislav Hrbček.
V tomto roku sa im zrejme podarí sprístupniť aj vyhliadku na travertíny, taktiež zefektívnia zber odpadov, skrášlia zberové miesta a zriadia kompostoviská na väčších trávnatých plochách.
Napredujú aj v rekonštrukcii cintorínov. „Doteraz sa nám podarilo vybudovať kolumbárium v opornom múre, ktorý bol v havarijnom stave. Tu nás čakajú práce i do nasledujúcich rokov," vysvetľuje Hrbček.
Z rezervného fondu, ktorý si obec tvorí a k dnešnému dňu je podľa starostových slov vo výške potrebných financií na mesačný chod obce, využívajú časť úspor práve na riešenie havarijných stavov. Tento rok by radi zrekonštruovali dva chodníky k zdravotnému stredisku a časť komunikácií v správe obce.
Do konca roka ešte plánujú zriadiť tri priechody pre chodcov, postupne sa chcú zamerať na stokovú sieť, odvodňovacie žľaby či vodné toky.
V budúcnosti by tiež v obci radi zriadili denný stacionár, uvažujú aj nad úplnou revitalizáciou areálu Markuška.

stručne

- Žilinský samosprávny kraj prišiel s návrhom obchádzky, na ktorú by bolo možné odkloniť autá smerujúce z východu Slovenska smerom na Banskú Bystricu. Osobné autá chcú pustiť cez Partizánsku Ľupču a Liptovskú Lúžnu.
- V Ľubochni sa koncom augusta konali týždňové Ľubochnianske rezbárske dni.
- Po necelom roku zrekonštruovali Kaplnku Panny Márie Snežnej v Trlenskej doline. Počas odpustovej slávnosti ju v prvú augustovú nedeľu posvätil provinciál Spoločnosti Ježišovej Rudolf Uher.
- V Liptovskej Lúžnej si začiatkom augusta pripomenuli 50. výročie organizovanej turistiky v obci.
- Pri júlovom požiari v Domove sociálnych služieb v Likavke zomrel 70-ročný muž.

Keď bola pomoc núdznemu protištátnou činnosťou

Text: Nikola Marhefková Foto: Barbora Kubovová

V rámci univerzitného projektu sme pred tromi rokmi zbierali svedectvá politických väzňov. Mária Šidová z Liptovskej Štiavnice nám vtedy dovolila nazrieť do jej spomienok.

Ležala na železnej prični, ktorej tvrdosť tlmil len tenký matrac. Čoby provizórne lôžko. Očami blúdila po strope a stenách malej cely. Bolesť bola na nevydržanie. Vyše pol rok v nehostinných podmienkach si vyžiadal svoju daň.

Telom 21-ročnej Márie lomcoval ťažký ľadvinový záchvat. Prichádzali na ňu mdloby, no ešte matne registrovala spoluväzenkyňu. Nedalo sa ju nepočuť. Búchala na dvere a kričala: „Pane veliteli, pane veliteli, ona mi tady umírá, pomozte!“

Možno by aj pomohol, no sám si nevedel rady. Bol Nový rok. Vo väznici nebol žiaden lekár ani zdravotná sestra. Mladá žena musela až do rána čakať na prevoz do väzenskej nemocnice.

Zabudnutý kufor

Prečo sa vlastne ocitla vo väzení? „Moji rodičia boli hlboko veriaci. Bez zaváhania pomáhali núdznym. Aj tento príbeh je o tom,“ vysvetľuje pozadie svojho pobytu za mrežami žena už so striebrom v drdole.

Rodina Almássyová bola v komunistickej topánke ostrý kamienok. Nepríjemne sťažovala plynulý chod – tak ako v ich dome nachádzali útočisko židia či vojaci počas SNP, tak otvárali dvere aj triednym nepriateľom červeného režimu.

„Mojich rodičov raz požiadali, či by ukryli kňaza, ktorý sa po Barbarskej

noci ocitol v jednom zo sústreďovacích táborov," spomína pani Mária. Ako im bolo vlastné, pátra Jána Hutyru u seba v Ružomberku prichýlili.

Poskytnúť úkryt náboženskému predstaviteľovi bol v 50. rokoch sám o sebe riskantný akt. Rodina však činila niečo, čo ešte zvyšovalo riziko ich odhalenia. Páter udržiaval kontakt s rehoľnými sestrami, ktorým bol predstaveným.

Korešpondenciu doručovala Mária s matkou a sestrou. S listami obviazanými okolo pása pod šatami, prechádzajúc strážených miestami, neraz cestovala do Čiech.

Rehoľníčky raz kufor s tajnými písomnosťami zabudli. Vyše päťročné úspešné ukrývanie sa tak chýlilo ku koncu. K obsahu sa dostali nepovolaní. Zistili, že páter neemigroval za hranice, ako sa domnievali. Udalosti mali potom rýchly spád – domové prehliadky Almássyovcov, zaistenie pátra, vypočúvanie rodičov aj Márie.

V apríli 1958 ju odviezli bez vedomia rodičov na výsluch do pražskej väznice v Ruzyni.

Tvoja rodina sa ťa vzdala

„Ruzyně bola povestná väznica. Počula som, že sa chodbami rozlieha krik ľudí, ktorí to psychicky nezvládli a zbláznili sa," hovorí pani Mária, ktorú spočiatku dali na samotku. Mala tú výhodu, že bola mladá a nemala také ťažké výsluchy, ako ostatní, tvrdí.

Vyšetrovatelia ju vypočúvali v noci. V tom čase už nevynucovali informácie fyzickým násilím. „Nikdy ma nebili. Mali úplne iné metódy. Boli na vysokej inteligenčnej úrovni. Išli na ľudí psychicky, ukážkovo ich vedeli spracovávať," vyvracia zaužívané mýty o štbákoch ako o hlúpych surovcoch.

Mienili ju prinútiť k spolupráci, vymámiť od nej ďalšie mená. Zistili, že chcela byť zdravotníčkou, no pre jej „náboženskú vizitku" to neprichádzalo do úvahy. Vytrvalo jej ponúkali štúdium medicíny v Moskve výmenou za informácie.

„Rodina sa ťa zriekla. Doma aj tak nikoho nenájdeš," zvolili psychický nátlak, keď nepomáhalo rozdúchavanie starého sna. Mária nepristúpila.

V septembri 1958 ju odsúdili na jeden a pol roka za napomáhanie protištátnej činnosti.

do neskorého večera, ich vozili v prasacích vagónoch.

Tvrdá práca ani nedôstojný prevoz nebolo to najhoršie. „Najväčším utrpením bol smäd. Síce v cisterne doviezli vodu, ale kým prišla, bola taká teplá, že sa nedala piť," pomenúva pani Mária jednu z najhorších múk.

„Obdivujem ľudí, ktorí roky pretrpeli v komunistickom väzení. Niektorých popravili. Ja som tam strávila iba 18 mesiacov."

Mária Šidová z Liptovskej Štiavnice

Okrem kriku pomätených bolo počuť aj nôtenie si a modlitby. Mária sa vo väzení stretla s bezdetnou umelkyňou „z horných desaťtisíc", ako zvykla hovorievať.

„Pani Jarmila Kliková mala 56 rokov a neznášala boľševikov. Už druhý raz si odpykávala trest za písanie listov priateľom, v ktorých nadávala na komunistov," opisuje svojráznu dámu, s ktorou zdieľala vo väzení svoje útrapy. Jarmila verila, že ich oslobodia spriatelené mocnosti. Vždy, keď nad nimi prelietali lietadlá, vravievala „Marunka, už jdou."

Bola českobratského vyznania a každý večer sa modlila: „Pane Bože, dej sílu Američanům. Ať již konečně přídou a ať to tady prdne, ámen," odľahčuje Mária rozprávanie a spomína s úsmevom na spoluväzenkyňu.

To ona volala o pomoc, keď Máriu postihol ľadvinový záchvat.

Medzi vrahyňami a prostitútkami

Po ako-takom zotavení zo záchvatu ju na jar 1959 preradili do pracovného tábora v Železovciach. Medzi odsúdenými známom ako „zelené peklo" či „slovenské galeje". Na polia, kde sa pri úmornej práci potili od skorého rána

Pri jej zaradení boli komunisti vynaliezaví. Ocitla sa na cele spolu s 32 ženami, medzi ktorými boli vrahyne a prostitútky. Deliť ich začali až s príchodom tzv. nevoľníkov, odsúdených katolíckych laičiek, ktoré sa proti režimu spreneverili svojím náboženským presvedčením.

Dostali sa do spoločnej miestnosti, medzi niektorými ženami sa vytvorili silné priateľstvá, ktoré trvali aj potom, čo sa Mária na jeseň 1959 dostala na slobodu. Formálnu slobodu. Režim jej ani potom neprestal strpčovať život.

„Obdivujem ľudí, ktorí to pretrpeli roky. Niektorých popravili. Ja som tam strávila iba 18 mesiacov, to sa nedá ani porovnať," poznamenáva.

„My už pomaly vymierame. Hovorím to iba preto, aby mladí ľudia vedeli, čo znamenal komunizmus. Bola to jedna veľká rakovina, vyslovene boj proti Bohu," hovorí žena, z ktorej napriek všetkému prežitému sála pokoj. A akási zvláštna dôstojnosť.

Je Ružomberok naozaj mestom turizmu?

Text: Peter Kravčák Foto: Martin Buzna

Na sklonku hlavnej turistickej sezóny sme sa zástupcov samosprávy a sektora služieb v oblasti cestovného ruchu pýtali, ako je to s naším mestom a jeho, najmä tu doma, často priraďovaným prívlastkom - mesto turizmu.

Štefan Červeň, člen občianskeho združenia Hrabovská dolina

Keď sa na túto otázku pozrieme z nadhľadu a podľa štatistiky, tak odpoveď je jednoznačne ÁNO. Región Liptov už dlhšie patrí k najobľúbenejším destináciám cestovného ruchu na Slovensku vďaka svojej pestrej ponuke aktivít, ubytovania a čoraz kvalitnejším službám. V Ružomberku sa to odzrkadľuje hlavne v návštevnosti mikrodestinácií – Vlkolínec, Hrabovská dolina a Čutkovská dolina.

Ružomberok z roka na rok navštevuje viac ľudí, ktorým sa u nás páči a na to sme skutočne hrdí. Ale otázka neznela, či je Ružomberok navštevovaný, ale či je mestom turizmu. A tu je odpoveď trochu odlišná.

Pravda je taká, že mesto Ružomberok ani zďaleka nevyužíva možnosť stať sa aj mestom cestovného ruchu a náležite z toho profitovať. Mesto síce vytvorilo oddelenie regionálneho rozvoja a cestovného ruchu, ktoré sa v posledných rokoch snažilo čo najviac a treba mu priznať kus veľkej práce, ale z toho mála financií a kompetencií, ktoré boli oddeleniu priradené, to bude trvať ešte dlhé roky.

Verím, že raz mesto pochopí, že cestovný ruch v Ružomberku a jeho okolí nie je len v záujme podnikateľov z vybraných oblastí, ale môže veľkým spôsobom napomôcť rozvoju nášho mesta a prostredníctvom toho zlepšiť život Ružomberčanov.

Som rád, že aj v cestovnom ruchu sa nájdu nadšenci, či už jednotlivci alebo združenia, ktoré svojou prácou napomáhajú rozvoju cestovného ruchu, aby sme si mohli raz povedať, že naše mesto je naozaj mestom turizmu.

Gabriela Demčáková, vedúca Oddelenia regionálnej politiky a kultúry Mestského úradu Ružomberok

Zaujímavé je, že slogan je už niekoľko rokov z mesta preč a stále rezonuje medzi domácimi. Otázkou je, čo je turizmus (inak aj cestovný ruch)?

Niekde som čítala, že „turizmus je vysoko komplexným hospodárskym odvetvím so všetkým, čo k tomu patrí, tzn. s produktom, propagáciou, predajom, špecifickými modelmi partnerstiev, technológiami a dravou konkurenciou“.

Ak odvetvie turizmu dobre poznáme, budeme ho rozvíjať, ale musíme mať:

- prostredie atraktívne na trávenie voľného času (máme jedinečnú prírodu okolo, historické pamiatky, stále nové atrakcie...);

- služby a ľudí ochotných „slúžiť“ iným (vždy je priestor na zlepšenie);

- infraštruktúru komerčnú (lyžiarske vleky, ubytovacie zariadenia...) a nekomerčnú (cesty, náučné chodníky, verejná doprava, parky a lavičky, informačný systém...) podporujúcu cestovanie a pobyt;

- dobre fungujúci systém riadenia.

Som presvedčená, že Ružomberok s prekrásnou prírodou má čo ponúknuť návštevníkom, pretože je úžasným miesto s obrovským potenciálom cestovného ruchu, ale veľa roboty je pred nami.

Miloš Sečkár, Penzión Andrej

Vaša otázka bola zrejme inšpirovaná tými nešťastnými bilbordmi, ktorými vítame návštevníkov Ružomberka a presviedčame ich, že prichádzajú do mesta turizmu.

Radšej by som spojil mesto s tým, čím je charakteristické, výnimočné, jedinečné a obdivuhodné. Ako príklad spomeniem „Uhrovec – rodisko Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka“ alebo „Liptovský Mikuláš – mesto olympijských víťazov“.

V pamäti nachádzam aj Bratislavu a Ružomberok, majú čosi spoločné. Vykorenení mocipáni nazvali kedysi Bratislavu mestom mieru. Rovnako ju mohli nazvať mestom turizmu. Keď ste tam prišli, nepocítili ste ani

mier, ani turizmus. Po roku 1989 mocipáni prešli krátkou demokratizačnou kúrou a zmúdreli. Neprekvapilo by ma, keby vymysleli niečo ako „Bratislava – mesto rozhľadených Európanov“. Zostáva mi len veriť, že Ružomberok takáto premena nepostihne.

Pre mňa Ružomberok bol, je a bude mestom Andreja Hlinku. Keď idem okolo Kultúry, mestského úradu, mauzólea, Ľudovej banky, textilky, ktorú ubránil pred demontážou alebo sa vyberiem do Černovej, cítim jeho prítomnosť. Tohoto sa držme a do Ružomberka príde ešte viac turistov.

Prosím, len ho nenazývajme mestom turizmu.

Roman Hruška, Liptov Active

Ružomberok ako mesto turizmu mnohí dovolenkári, cestovatelia a turisti už spoznali. Mesto samotné, ale hlavne lokality ako Hrabovská dolina, Čutkovská dolina, Malinô Brdo či Vlkolínec sú mimoriadne príťažlivé nielen pre slovenských dovolenkárov, ale už niekoľko rokov svojou krásou udivujú čoraz viac zahraničných.

Myslím si však, že mesto tomuto obrovskému potenciálu nevenuje dostatočnú pozornosť. Uvítal by som, keby mesto rozvíjalo nové produkty, kvalit-

ne udržiavalo a prípadne vylepšovalo tie existujúce. Rovnako by sa malo zamerať na združovanie subjektov podnikajúcich v cestovnom ruchu, na vytvorenie ucelenej kvalitnej stratégie a hlavne na promovanie Ružomberka ako centra dolného Liptova na podujatiach venovaných cestovnému ruchu.

A čo sa týka prvých krokov, začať by sme mohli napríklad vybudovaním cyklochodníka naprieč mestom.

S guľometom zahatal Nemcom cestu a zachránil SNP

Text: Imrich Gazda Foto: SME/Gabriel Kuchta

Začiatkom septembra došlo k významnej, no zabudnutej bojovej akcii, ktorá ovplyvnila celý priebeh Slovenského národného povstania.

Pavel Dobrík sa narodil v roku 1921 v Ľubietovej medzi Banskou Bystricou a Breznom. Po smrti rodičov prežil takmer celé detstvo v sirotinci. Neskôr sa vyučil za krajčíra, istý čas pracoval aj v Likavke.

Ako 20-ročného ho povolali do vojenskej služby a priradili k leteckému práporu v Trenčianskych Biskupiciach. Odtiaľ bola celá jednotka prevelená na rozostavané letisko Mokraď neďaleko Liptovského Hrádku.

Veliteľom letiska bol nadporučík Dušan Čatloš, brat generála Ferdinanda Čatloša, ktorý bol počas druhej svetovej vojny ministrom národnej obrany. Zástupcom veliteľa pre mužstvo, ktoré sa skladalo z približne 350 vojakov, bol kapitán (neskôr generál in memoriam) Daniel Kunic.

Po vypuknutí Slovenského národného povstania sa celá jednotka pridala na stranu povstalcov. „Velenie rozhodlo, že všetok letecký materiál, vrátane vzácneho leteckého benzínu, munície či palubných zbraní prevezú na letisko Tri duby v Sliači," hovorí syn Pavla Dobríka Milan, ktorý žije v Ružomberku.

V noci zo 4. na 5. septembra 1944 sa prápor peši presunul na železničnú stanicu v Liptovskom Mikuláši, odkiaľ mal vlakom pokračovať cez Ružomberok, Vrútky a Zvolen až na Tri duby.

Bombardovanie ružomberskej stanice

Keď sa vojaci v Ružomberku dozvedeli, že vo Vrútkach už prebiehajú ťažké boje, vystúpili z vlaku a vojenský materiál preložili do nákladných áut. Cez Liptovskú Osadu ho plánovali prepraviť na miesto určenia.

Ružomberská železničná stanica bola v tom čase plná žien a detí, ktoré čakali na evakuáciu do Korytnice. Mesto síce ovládali povstalci, ale ako pripomína Mono-

grafia mesta Ružomberok, „od východu smeroval na Ružomberok zosilnený prápor SS Schäfer, posilnený tankom a delostrelectvom“.

V tom sa nad stanicou objavilo nemecké lietadlo, ktoré spustilo tri bomby. „Bol to obrovský šok. Po chvíľke hrobového ticha sa spustil strašný nárek žien a detí, ktoré volali o pomoc. Pred stanicou ležalo veľké množstvo roztrhaných tiel a ešte väčší počet zranených,“ približuje otcove spomienky 67-ročný Milan Dobrík.

Vojaci sa rýchlo pustili do záchrany zranených. Z nákladiakov zložili všetok vojenský materiál, aby mohli ľudí odvážať do nemocnice. Celá záchranná akcia trvala niekoľko hodín. Podľa mestskej monografie si nálet vyžiadal 14 mŕtvych. Pavel Dobrík ich však napočítal až 26.

„Ani to nebolo konečné číslo, lebo mnoho zranených zomrelo v nemocnici a viacero obetí tlaková vlna po výbuchu odhodila až do Váhu, kde ich zrejme ani nenašli,“ hovorí Milan Dobrík.

Ešte v ten istý deň Nemci obsadili celý Ružomberok.

Boje v Bielom Potoku

V tom čase už bol letecký prápor v Liptovskej Osade, kde sa chystal prenocovať. „Niekedy v noci prišla z Banskej Bystrice motorizovaná spojka s rozkazom okamžite poslať dve čaty vojakov zaujať obranu pred Bielym Potokom v smere od Ružomberka a tam vyčkávať,“ vracia sa k udalostiam spred 74 rokov syn Pavla Dobríka, s ktorým sme sa vybrali osobne pozrieť na miesta, kde jeho otec kedysi bojoval.

Autá zastavujeme povyše bielopotockého kostola pri ceste, ktorá vedie ku skládke komunálneho odpadu. Vybehneme niekoľko metrov do kopca. „Vidíte tú skupinu stromov,“ ukazuje smerom pod les Milan Dobrík. „Medzi nimi je skrytá skala, za ktorou bojoval môj otec. Spolu s ostatnými vojakmi v tejto línii vykopali zákopy a rozmiestnili guľomety.“

Bolo 6. septembra dopoludnia, keď nemecké jednotky, ktoré sa sústredili za Ružomberkom, vyrazili na cestu do Banskej Bystrice. Podľa ich informácií bol prechod voľný, takže povstalecké centrum mali mať na dosah.

Keď sa Nemci priblížili k pozíciám skrytých letcov, zo zákopov sa spustila paľba. Lenže predčasne, takže prekvapení Nemci stihli rýchlo ustúpiť. Vzápätí spustila streľbu ich delostrelecká batéria a letci sa dali na útek.

„Nemožno ich za to odsudzovať. Boli leteckým personálom, ktorý nemal žiadny bojový výcvik, ani skúsenosti z ostrého boja,“ vysvetľuje Milan Dobrík a pokračuje v napínavom rozprávaní priamo na mieste niekdajších bojov: „Môj otec, ktorý sa spolu s ďalším vojakom kryl za tou skalou, nevidel, že zvyšok jednoty uteká. Zostali tam sami dvaja.“

Dojatý Vesel

Vtedy nastala zrejme najhrdinskejšia chvíľa v živote Pavla Dobríka, ktorý zomrel vo vysokom veku pred troma rokmi.

Milan Dobrík pri jednom z bunkrov, v ktorých bojoval jeho otec.
Autor: Imrich Gazda

Keď sa po dlhotrvajúcej delostreleckej paľbe Nemci priblížili k zákopom, aby dorazili nepriateľa a mohli pokračovať v ceste na Bystricu, spustili dvaja zabudnutí povstalci streľbu z guľometov.

Pavel Dobrík, ktorý bol o čosi skúsenejší, strieľal striedavo z dvoch zbraní, aby vytvoril dojem väčšej palebnej sily. Zarazení Nemci museli ustúpiť a opätovne spustiť delostrelecku paľbu. Skala však poskytovala obom vojakom bezpečné krytie.

Po chvíli sa Nemci pokúsili o opätovný útok, no opäť ich zaplavila spŕška z guľometov. K tomu sa pridala streľba delostrelcov pod vedením majora (neskôr generála in memoriam) Miloša Vesela, ktorí sa nachádzali za Bielym Potokom, niekde na úrovni dnešných rybníkov. Nemci sa museli so značnými stratami na životoch aj technike znova stiahnuť. Po niekoľkých neúspešných pokusoch sa napokon rozhodli v tento deň už ďalej nepostupovať.

Keď nastala noc, obaja zabudnutí vojaci opustili zákopy a vybrali sa za svojou jednotkou. Našli ju za Bielym Potokom, v priestoroch, kde sa v súčasnosti nachádza podnik Kovo Bohunka. Na rovnaké miesto sme sa presunuli aj my s Milanom Dobríkom.

„Nikto nemohol uveriť, že dvom neskúseným vojakom sa podarilo zadržať nemecké jednotky. Major Vesel oboch so slzami vyobjímal a kapitánovi Kunicovi navrhol, aby ich oboch ihneď povýšil. Tak sa aj stalo,“ spomína syn bojového hrdinu.

Až vtedy jeho otcovi došlo, aká veľká vec sa im podarila – zadržali Nemcov na celý deň, čím ostatným povstalcom umožnili, aby v smere na Banskú Bystricu vybudovali aspoň akú-takú obrannú líniu. Ako sa neskôr ukázalo, bol to jeden z rozhodujúcich momentov SNP.

Bunkre pri Cyklokorytničke

Len máloktorí cyklisti prechádzajúci po Cyklokorytničke si všimnú betónový útvar nachádzajúci sa hneď vedľa cyklotrasy. Obďaleč sa nachádza ďalší, o čosi väčší. Na oboch sú aj po siedmich desaťročiach jasne identifikovateľné priezory na strelné zbrane.

„Keď 6. novembra 1944 kapitán Kunic svoj prápor rozpustil, letci sa rozchádzali s hrdosťou, že ich jednotka nebola nikdy porazená.“

Ide o betónové bunkre, ktoré tu vybudovali letci z Mokrade pre svoje ťažké guľomety. Podľa spomienok Pavla Dobríka boli spolu tri. Ten posledný sa nám však s pánom Milanom nepodarilo objaviť. Sústava bunkrov bola prepojená zákopmi.

„Táto obranná línia bola akousi základňou, z ktorej vojaci vyrážali do bojových akcií. Ich taktika bola jednoduchá, ale vysoko efektívna – udrieť a zmiznúť,“ približuje dianie na mieste činu Milan Dobrík.

Pozorovateľne mali povstalci vybudované na kopci nad Bohunkou a neskôr aj na známom Ostrôm. Z viac ako tisíc metrov vysokého vrchu mali vojaci vynikajúci výhľad nielen na Ružomberok, ale aj na veľkú časť Liptova.

„Pozorne sledovali presuny nemeckej techniky a vojska po cestách aj železnici. Presne navigovanou delostreleckou streľbou ničili vytýčené ciele. Nemci sa všemožne usilovali pozorovateľňu zničiť, ale zakaždým neúspešne. Keď pozorovatelia videli, že sa blíži nemecká jednotka, jednoducho sa stratili v lese. A keď nebezpečenstvo pominulo, vrátili sa späť. Pre Nemcov to bol zakliaty vrch, aj ho tak prezývali,“ približuje pán Dobrík spomienky svojho otca.

Tomu sa podaril ešte jeden vojenský kúsok. Keďže z mladosti poznal Ružomberok a jeho okolie, jeden z veliteľov ho vyslal do mesta. Tam na námestí naďabil na nemeckú bojovú techniku ukrytú medzi stromami. Po návrate nahlásil presnú polohu veliteľstvu Troch dubov, priletelo päť povstaleckých lietadiel a nemecké stroje zničili bez toho, že by bombami priamo zasiahli jediný dom.

Milan Dobrík sa dodnes hnevá, keď niekto hovorí o bombardovaní Ružomberka a Hlinkovho mauzólea. Takáto interpretácia je podľa neho len preberaním demagógie socialistických historikov. Rovnako ako preceňovanie partizánskeho hnutia a podceňovanie vojakov, akým bol aj jeho otec, ktorí prešli na stranu povstalcov – neraz s početnou technikou, výzbrojou a zásobami.

Ocenenia od prezidentov

Na obrannej línii pôsobili letci až do 10. októbra, keď ich vystriedal peší prápor z Levoče. Paradoxne, v ten istý deň vymenili svoje jednotky aj Nemci – divíziu Schäfer vystriedala omnoho skúsenejšia a lepšie vyzbrojená divízia SS Dirlewagner, ktorá predtým potláčala varšavské povstanie.

Letecký prápor, ktorý sa osvedčil v bojoch v okolí Ružomberka, presunuli do Liptovskej Lúžnej, kde ich zastihol aj koniec povstania. Ešte predtým sa však zúčastnili jedného z najkrvavejších stretov o Ostrô, počas ktorého padlo takmer sto Nemcov.

Keď 6. novembra 1944 kapitán Kunic svoj prápor rozpustil, letci sa rozchádzali s hrdosťou, že ich jednotka nebola nikdy porazená.

Vzťahy medzi nimi ostali také silné, že až do konca 80. rokov, keď už veľká časť z nich zomrela alebo bola vo vysokom veku, schádzali sa každých päť rokov.

„Na Jaziercach, na Škutovkách... Aj mňa tam otec brával,“ hovorí s hrdosťou Milan Dobrík, ktorý otca po niekoľko rokov sprevádzal na stretnutia so slovenskými, ale aj s rumunským prezidentom, od ktorých si prebral vyznamenania za svoju hrdinskú činnosť.

Ružomberskí spisovatelia sú roztrúsení po celom svete

Text: Anna Zábojníková Zdroj foto: Alena Sabuchová

Literárny klub ružomberských spisovateľov má viac ako 150 členov. Časť z nich sa pravidelne stretáva.

Významní literáti sa na dolnom Liptove nerodili len v minulosti. Literárne talenty sa tu objavujú aj dnes. Príkladom je mladá prozaička, scenáristka a blogerka Alena Sabuchová.

,,Môj literárny debut Zadné izby vyšiel v roku 2016 vo vydavateľstve AMMA. Literárny fond mi zaň udelil Cenu Ivana Kraska a dostala som tiež Cenu Nadácie Tatra Banky za literatúru v kategórii Mladý tvorca," hovorí o prvých knižných úspechoch Alena Sabuchová, ktorá už deväť rokov žije v Bratislave, kde pracuje ako televízna a rozhlasová scenáristka a dramaturgička.

Pred časom zavítala do svojho rodného mesta, aby svoju tvorbu predstavila na známom literárnom podujatí Rendezvous pod schodami.

„Bolo to veľmi príjemné, komorné stretnutie, kde sme hovorili vtipne, ale aj kriticky o knihách, umení a o kultúre," hodnotí Sabuchová neformálne stretnutie so svojimi literárnymi kolegami v priestoroch mestskej knižnice.

Počiatky ružomberského literárneho klubu

Rendezvous pod schodami je jedným z najznámejších podujatí organizovaných Literárnym klubom ružomberských spisovateľov, ktorý združuje miestnych autorov

,,Klub bol založený v roku 2011 za účasti zakladateľa a predsedu Radislava Kenderu, podpredsedu Petra Mišáka, Milana Igora Chovana a mňa ako tajomníka," priblížil vznik literárneho klubu publicista a autor literatúry faktu Marián Mydlo.

V súčasnosti má klub viac ako 150 členov. Niektorí žijú priamo v Ružomberku, iní sú roztrúsení nielen po Slovensku, ale po celom svete. Ich novou domovinou sa stala Česká republika, Spojené štáty americké, Rakúsko, Švajčiarsko, Nemecko, Taliansko či Maďarsko.

Spisovatelia sú stále aktívni

,,Stretávame sa pri rôznych príležitostiach a pomerne často. Tvoríme aj spoločné publikácie či celoslovenský časopis Rozhľady po kultúre a umení. Nefinancuje nás nikto. Všetko si vykrývame z grantov, sponzorských peňazí alebo z vlastných zdrojov," priblížil predseda Radislav Kendera fungovanie klubu.

Jeho členom sa môže stať len renomovaný spisovateľ alebo novinár, ktorý už má na konte svoje publikácie alebo je aktívny v periodikách.

Členovia klubu sa v širšom kruhu stretajú na konci roka v rámci podujatie s jednoduchým názvom – Stretnutie. Mení sa len rímska číslovka na konci. Naposledy to bolo XIV.

,,Stretnutia moderuje Radislav Kendera za aktívnej účasti Hanky Ondrejkovej, ktorá svojou úžasnou pamäťou sprevádza podujatie a vie v krátkosti povedať niekoľko zaujímavostí o dielach, ktoré naši spisovatelia a publicisti v tom-ktorom roku vydali," opísal priebeh stretnutí Mydlo.

O tvorivosti ružomberských autorov svedčí aj to, že každoročne vyprodukujú priemerne päťdesiat publikácií.

Mesto netvoria len budovy, ale najmä ľudia

S architektom - urbanistom Otom Nováčkom, ktorý pochádza z Ružomberka, sme sa rozprávali o skvalitnení urbanizmu v našom meste.

Text: Imrich Gazda Foto: Autor

Kedy ste sa začali zaujímať o architektúru?

Otec ma od detstva viedol ku kresleniu. Architektúru študovala v Nemecku aj moja sestrenica. Takže to asi máme v rodine. Aj keď chvíľu som chcel byť kuchárom (smiech).

Špecializujete sa na urbanizmus. Čo to znamená?

Zjednodušene povedané, kým architektov zaujíma interiér a exteriér jednej budovy, urbanisti už pracujú so súborom budov, teda s koncepciou a vzhľadom ulíc a miest. Moderných urbanistov navyše zaujíma aj atmosféra konkrétneho prostredia a to, ako sa ľuďom na konkrétnej ulici, sídlisku či v meste žije.

To sú veci, ktoré v každom väčšom meste spadajú do kompetencie útvaru hlavného architekta.

Problém je v tom, že útvar hlavného architekta väčšinou tvorí len jeden – dvaja architekti. Napríklad v Prahe tento útvar nahradili inštitútom plánovania rozvoja, ktorý je obsadzovaný interdisciplinárne. Musíme si uvedomiť, že mesto netvoria len cesty a budovy, ale predovšetkým ľudia. Je to meniaci sa organizmus a tieto zmeny je potrebné neustále reflektovať.

V posledných mesiacoch sa v našom meste veľa hovorí o revitalizácii kalvárie. Čo si o tomto zámere myslíte?

Kalvária je dôležitou súčasťou mesta, o ktorú je potrebné starať sa lepšie ako doteraz. Ale návrh rozkopať a presunúť súčasnú cestu, ktorá je stále v dobrom stave, ma veľmi zne-

pokojuje. Nielen kvôli tomu, že je to ekonomický nezmysel. Podľa mňa to naznačuje skrytý zámer časom zmeniť túto kultúrno-oddychovú zónu na obytnú.

Mesto v tomto roku plánovalo rozbehnúť aj rekonštrukciu Mariánskeho námestia či výstavbu cyklochodníka pozdĺž Makovického ulice. Aký je váš názor na tieto plány?

Mariánske námestie je malý, ale veľmi pekný kút mesta. Bolo by dobré, keby viac ožil. Mohli by sa tam konať divadelné predstavenia, letné kino či malý trh. A chcelo by to viac zelene. V zahraničí sa čoraz viac dostáva do popredia takzvaný taktický urbanizmus – najprv sa testuje, ako nezastavané priestory využívajú bežní ľudia, až následne sa uspôsobia ich potrebám. Preto si myslím, že by Mariánske námestie potrebovalo dostať väčší priestor pre programovanie aktivít.

Poďme k výstavbe cyklochodníka.

Je to dobrá myšlienka, ale podľa mňa nerealizovateľná v zamýšľanej podobe.

Prečo?

Lebo ak sa má vybudovať plnohodnotný cyklochodník, je nevyhnutné rozšíriť a pozmeniť cestný profil. Preto som mierne skeptický, či na to vyhradených 550-tisíc eur bude stačiť. Na začiatok by namiesto budovania cyklochodníkov stačilo vytvoriť ucelenú sieť cyklokoridorov a cielenou kampaňou podporiť mestskú cyklistiku.

Čo zahŕňa tvorba cyklokoridorov?

Na existujúcich cestách by boli zobrazené cyklistické piktogramy, aby si vodiči lepšie uvedomovali, že tadiaľ jazdia nielen oni, ale aj cyklisti. Výhodou Ružomberka je, že má dostatočné množstvo pokojných ciest, ktoré sú dobre poprepájané, takže na nich možno vytvoriť logisticky efektívne cyklokoridory. Taktiež by pomohla inštalácia bezpečných rámových cyklostojanov na významných bodoch, akými sú centrum mesta, firmy či rekreačné oblasti, ale aj na sídliskách.

Investičné zámery sú neraz realizované nárazovo a nekoncepčne. Vy však máte skúsenosť s mestom, ktoré na to išlo úplne ináč.

Príkladov uvedomelých miest je dnes už niekoľko. Trnava, Trenčín, Leopoldov či ďalšie menšie mestá ukazujú, čo všetko sa dá stihnúť za jedno volebné obdobie. V našom architektonickom štúdiu momentálne pracujeme na unikátnom projekte manuálu tvorby verejných priestranstiev pre mesto Prešov, ktorý je prvým takýmto dokumentom na Slovensku. Samotný materiál síce nebude záväzný, ale je prvým krokom mesta ku koncepčnej tvorbe verejných priestranstiev. Manuál vytvárame participatívne, teda s prizvaním širokej verejnosti.

Aj vaším pričinením sa do širšieho povedomia dostali takzvané pocitové mapy, ktoré môžu byť súčasťou takéhoto plánovania. O čo vlastne ide?

Pocitová mapa je nástroj, ktorý ponúka možnosť aktívneho zapojenia občanov do zberu informácií a názorov na verejné priestory. Má potenciál byť jedným z podporných podkladov pre plánovanie investičných akcií, vytváranie koncepcií dopravy či výsadby zelene. Pocitové mapy vznikli v rámci spomínanej tvorby manuálu verejných priestranstiev mesta Prešov. Cieľom bolo použiť nástroj, ktorý uľahčí participatívny zber dát na úrovni mesta, a napomôže skvalitniť výsledný materiál.

Pocitové mapy ste však spustili aj v iných mestách, vrátane Ružomberka. S akou odozvou ste sa tu stretli?

Ružomberok je na tom pomerne slabšie. Pocitovú mapu zatiaľ vyplnilo len 54 respondentov, ktorí zaniesli spolu 946 pocitov. Je to zapríčinené aj slabou propagáciou a možným nezáujmom, ktorý sme však očakávali. V tomto prípade je hlavnou snahou nie len zbierať dáta od samotných obyvateľov, ale predovšetkým naštartovať diskusiu o verejných priestranstvách v našom meste. To sa nám podarilo aj v rámci prezentácie, ktorá sa uskutočnila v Panoptiku. Napriek málopočetnosti sú však celkové reakcie pozitívne.

Kto je Oto Nováček

Narodil sa v roku 1991 v Ružomberku. Študoval na Fakulte architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave a neskôr na HafenCity Universität v Nemecku. Absolvoval študijné a pracovné pobyty v Nemecku, Turecku, Belgicku, USA či Keni. Zaoberal sa svojpomocnou výstavbou v rómskych komunitách. V súčasnosti pracuje pre architektonické štúdio Atrium Architekti, kde má aktuálne na starosti prípravu manuálu tvorby verejných priestranstiev mesta Prešov.

KNIHA

Jozef Karika - Trhlina (IKAR, 2016)

Aj Slovensko má svoju obdobu Bermudského trojuholníka, kde nevysvetliteľne miznú ľudia (nie, nemáme na mysli neďaleké pohostinstvá). Urbánne legendy kolujúce okolo pohoria Tribeč, ako aj zážitky vymykajúce sa racionálnemu zdôvodneniu zapracoval úspešný ružomberský spisovateľ Jozef Karika do hororového príbehu. Konštatuje, že sám nevie, kde sa stiera hranica fikcie a reality. Vyskúšajte, či vás z Trhliny v letnom úpeku poriadne zamrazí. A nezabudnite knihu porovnať s filmovou adaptáciou, ktorá bude mať premiéru na budúci rok.

KINO

Pátranie/Searching
(Kino Kultúra, 13. - 14. 9.)

Myslíte si, že svoje deti dobre poznáte? Môžete sa mýliť. Zisťuje to aj vdovec David. Jeho 15-ročná Margot sa raz nevráti domov. Po dievčine pátra polícia aj otec, ktorý sleduje digitálne stopy – otvára dcérin notebook a mapuje jej virtuálny svet a „priateľov“. Napínavé hľadanie nezvestnej sleduje divák po celý čas spoza obrazovky počítača. Kým originálne spracovanie trileru pohladí po duši (a získa ocenenie na festivale Sundance), téma – komunikačná priepasť medzi rodičom a dieťaťom – zareže do živého. Čo ak Margot neuniesli, ale ušla sama?

ZÁBAVA

Remeselnícky jarmok
(Partizánska Ľupča, 21. - 22. 9.)

Tradičné podujatie opäť láka na bohatý program. Na 12. ročníku vás okrem jarmoku ľudových remesiel a výstavy liptovských zvierat čakajú aj vystúpenia folklórnych súborov, Mafia Corner či Sama Tomečka s kapelou. Deti si môžu vyskúšať country tance alebo sa zabaviť pri chodúľovej show.

AKCIA

Hudba u Fullu
(Galéria Ľ. Fullu, 14. 9.)

Vážna hudba akoby stále nemala v spoločnosti svoj vážený priestor. Dlhodobo sa to v meste snaží zmeniť občianske združenie Simach Art, ktoré v spolupráci s Galériou Ľ. Fullu organizuje štyrikrát do roka cyklus koncertov Hudba u Fullu. Hrať budú hostia z Poľska, Srbska, ale aj Štátny komorných orchester zo Žiliny. A koho budeme počuť? Mozarta, Kilara, Dvořáka, ale aj Ružomberčana Machajdíka.

ŠPORT

Horská časovka na Smrekovicu
(Podsuchá - Smrekovica, 15. 9.)

Už 11. ročník jedných z najťažších cyklistických pretekov do vrchu u nás je tradične pripravený na sviatočný 15. september. Na deväťkilometrovej trati z Podsuchej na Smrekovicu s prevýšením viac ako 800 metrov je traťový rekord pod 30 minút. Toto stúpanie naozaj ukáže, ako sú na tom vaše nohy a kondícia. Ale nebojte sa, väčšina účastníkov sú hobby cyklisti, pre ktorých je to najmä osobná výzva.

NÁZOR s. r. o.

Ako nám na trhu pribudla ďalšia komodita alebo augustová chvíľka irónie.

Text: Anna Šenkeríková

Názor na požiadanie do 24 hodín! Nechajte našich odborníkov, nech vám vytvoria názor ušitý na mieru podľa aktuálneho diania. Ráno sa zobudíte a budete mať nachystaný úplne nový názor na čokoľvek.

Nedarilo sa vám ako komunistovi a ani ako demokratovi? Nevadí! Náš dúhový názor vás dostane do popredia. Budete na špici tých pravých názorov. A čo tam po tom, že sa stále menia. Veď aj naše názory sú neustále flexibilné a nové.

Nezaspite dobu a prevezmite naše-vaše názory. Buďte „cool“ s aktuálnym názorom. Dneska Rusko a zajtra USA, váš nový názor bude vždy ten NAJ. Naviac, nebudete zaň zodpovedný vy, ale my.

A keď budete mať vlastný názor, tak vás udáme!

Do mesta príde pelotón špičkových cyklistov

Text: Peter Kravčák Foto: Jaroslav Maliňák. Zdroj: cycling-info.sk

Druhá etapa medzinárodných pretekov Okolo Slovenska zavíta do Ružomberka. V piatok, 14. septembra, odštartuje pred mestským úradom.

Ak ste sa vďaka Petrovi Saganovi stali fanúšikmi cyklistiky, už v polovici septembra si ju môžete vychutnať zblížša, ako kedykoľvek predtým. Medzinárodné preteky Okolo Slovenska budú mať zastávku aj v Ružomberku.

A hoci bratia Saganovci z tímu Bora-hansgrohe na nich štartovať s najväčšou pravdepodobnosťou nebudú, určite sa bude na čo pozerať.

Pelotón so svetovými menami

Preteky Okolo Slovenska sa vďaka práci Slovenského zväzu cyklistiky v posledných rokoch driapu v rebríčku Medzinárodnej cyklistickej únie (UCI) čoraz vyššie.

Aktuálne má 62. ročné podujatie kategóriu 2.1 (druhá najvyššia pre kontinentálne etapové preteky), čo je od pretekov elitnej World Tour (Tour de France, Giro d´Italia, Vuelta) poriadne ďaleko. Zároveň je ale dostatočne lukratívne pre niektoré špičkové tímy, ktoré pošlú svojich mladých jazdcov, aby si v pelotóne „brúsili lakte“.

Okrem spomínanej nemeckej Bory tu bude štartovať ďalší prestížny tím, belgický Quick-Step Floors.

„Je za tým jednoznačne odvďačenie sa šéfa tímu Patricka Lefevera Janovi Miškovskému, CEO slovenskej firmy Janom, ktorá je jedným z dlhoročných sponzorov zoskupenia. V cyklistike je to tak, že v pozadí sú rôzne faktory. Nie je to len o súťažení, ale aj vzťahoch. Slovenský sponzor si chce zasa vďaka menám a tímu robiť počas Okolo Slovenska účinný marketing,“ vysvetľuje zákulisie účasti jedného z top svetových tímov Lukáš Timko z cyklistického portálu cycling-info.sk.

Za Quick-Step by po slovenských cestách mali jazdiť také esá, ako Francúz Julian Alaphilippe, víťaz dvoch etáp aj vrchárskeho bodkovaného dresu na tohtoročnej Tour de France.

V poškuľovaní na celkové prvenstvo mu budú konkurovať ďalší svetoznámi cyklisti – Bob Jungels, Niki Terpstra, Yves Lampaert, ale aj Čech Zdeněk Štybar.

Najvýraznejšou osobnosťou tímu Bora-hansgrohe bude pri neúčasti Petra a Juraja Saganovcov Talian Daniel Oss.

Nie je to zadarmo

„Dôležitou podmienkou je záujem mesta byť súčasťou pretekov. S tým sa, samozrejme, spájajú aj určité finančné

plnenia, či už samotného mesta alebo súkromných partnerov," vysvetľuje princíp, ako sa mesto stane etapovým, Katarína Rohoňová zo Slovenského cyklistického zväzu.

Pred ružomberským mestským úradom odštartuje 14. septembra o 13. hodine druhá etapa s cieľom v Dubnici nad Váhom. Štart a celý presun cez mesto bude slávnostný, reálne sa pretekári pustia do boja o rýchlostné a vrchárske prémie, ako aj o etapové víťazstvo až za Bielym Potokom.

K tomu je potrebné zabezpečiť množstvo organizačných úloh – od zatvorenia ciest, zabratí verejného priestranstva, povolenia na prejazd. Navyše, všade musia byť organizátori. Dobrým zvykom je, že na štarte aj v cieli je pripravený sprievodný program.

„Pri všetkých týchto činnostiach musí byť mesto organizačne aj finančne nápomocné. Suma je všade individuálna," hovorí Rohoňová.

„Každé mesto, aj to, kde etapa začína alebo končí, prispieva do rozpočtu sumou, ktorá závisí od dohody," približuje športový riaditeľ pretekov Okolo Slovenska Ľudovít Lučanič. Mestá tak čiastočne prispievajú do organizačného balíka, z ktorého sa preteky platia. A náklady nie sú malé.

„Ak chce organizátor kvalitnú účasť, musí platiť najlepším tímom takzvané štartovné v tisícoch eur, musí splniť všetky poplatky UCI, musí pripraviť pre cyklistov ceny – tento rok v súhrne takmer 35-tisíc eur, musí zabezpečiť ubytovanie a stravovanie pre celý 450-členný konvoj, pohonné hmoty do vozidiel, a tiež časomieru, vysielačky, zdravotnú službu, kultúrny program a celé zázemie pretekov," vymenúva Lučanič.

Prečo sa Ružomberok rozhodol zapojiť do pretekov a koľko bude musieť investovať, sme sa nedozvedeli. V čase uzávierky tlačeného vydania bolo podľa asistenta primátora Michala Praženicu stále všetko otvorené.

Ide aj o marketing

Pre Ružomberok nebude účasť v pretekoch Okolo Slovenska prvá. Pelotón prechádzal mestom viackrát, naposledy tu však stál pred takmer päťdesiatimi rokmi.

„Etapovým mestom bol v roku 1971, keď v Ružomberku končila 1. etapa so štartom v Žiline. Na druhý deň tu štartovala 2. etapa s cieľom v Poprade. Podobne to bolo aj v roku 1972. Ružomberok bol cieľom 1. etapy, ktorá ale začínala v Trenčíne. A potom sa išla druhá maratónska z Ružomberka až do Bardejova. Zaujímavé je, že v oboch prípadoch pelotón finišoval na štadióne," vyťahuje históriu účasti Ružomberka v pretekoch Lukáš Timko.

Záujem zo strany mesta o najprestížnejšie cyklistické preteky na Slovensku súvisí aj s tohtoročnými oslavami. „Minulý rok Levoča oslavovala 500. výročie ukončenia oltára Majstra Pavla z Levoče. Je logické, že nás oslovil aj Ružomberok so svojim 700. výročím prvej písomnej zmienky. Boli sme veľmi radi, že u primátora Čombora sme našli priaznivú odozvu," pripája dôvody zapojenia mesta do pretekov Katarína Rohoňová.

> *„Budeme radi, ak ľudia budú stáť aj popri trati v meste a vytvoria dobrú, no zároveň bezpečnú atmosféru pretekov."*
>
> ***Ľudovít Lučanič, športový riaditeľ pretekov Okolo Slovenska***

„Ide v prvom rade o peniaze a kampaň primátora. Všade to takto funguje. Preteky sú výborným marketingom," hľadá dôvody zapojenia miest do pretekov Lukáš Timko.

Prvá etapa bude deň pred Ružomberkom finišovať v Poprade. Tam a v Tatrách budú spať aj všetky tímy. Do Ružomberka sa presunú až krátko pred štartom na Námestí Andreja Hlinku. Diváci ich budú môcť sledovať nielen tu, ale aj popri trati. Motorizovaná doprava však bude v tom čase výrazne obmedzená – najmä v smere od mestského úradu na Bystrickú cestu a Banskú Bystricu, kam pelotón pôjde.

„Očakávame, že príde veľa Ružomberčanov, privítame najmä deti s rodičmi, pripravená bude aj tombola o nový bicykel, a tiež kultúrny program. Budeme radi, ak ľudia budú stáť aj popri trati v meste a vytvoria dobrú, no zároveň bezpečnú atmosféru pretekov," pozýva športový riaditeľ Lučanič.

Robo Kolár

S pocitom bezpečia rozkvitneme

Ale pred zotmením buď doma! Pamätáte si túto vetu, keď vám ju vravievali rodičia? Keď sme boli deti, bola to jedna z najhorších, ktoré sme od nich počúvali. No dnes vieme a vidíme, prečo nám to prikazovali.

Denne chodím do ulíc, stretávam sa s Ružomberčanmi a napokon to vidím aj na vlastné oči. Ľudia na Rovni, Klačne, v Baničnom, ale neraz aj v centre nášho mesta, sa necítia bezpečne. Nemusí byť ani futbal, stačí, keď sa zotmie a pocit bezpečia sa vytratí. Ako otec veľmi dobre viem, o čom Ružomberčania hovoria.

Ulice nášho mesta a tmavé zákutia začínajú ovládať skupinky či skupiny výrastkov. Spŕška vulgarizmov a pokriky, to je ešte to najpríjemnejšie, čo vám môžu adresovať. Koľko z nás má s nimi takéto skúsenosti. Väčšina Ružomberčanov takéto bandy radšej veľkým oblúkom obchádza.

Lenže, je to správne? Naozaj sa máme cítiť ako cudzinci v našom meste, v ktorom po zotmení preberajú vládu v uliciach tlupy výtržníkov?

Slušní ľudia by mali mať predsa navrch. Stačí pritom tak málo. Ak máme mestskú políciu, musí byť efektívna a najmä viditeľná v celom Ružomberku. Lebo len tak bude vedieť ochrániť slušných ľudí, keď to budú potrebovať.

Stačí napríklad, aby mala každá mestská časť prideleného svojho vlastného policajta, ktorého budú miestni poznať po mene a v prípade potreby budú vedieť, že sa na neho môžu obrátiť. V susednom Martine to tak funguje už roky a systém sa im osvedčil. Stačí len chcieť.

Len takto bude môcť Ružomberok konečne rozkvitnúť aj v pocite bezpečnosti.

Poznámka redakcie: Vydavateľ a spolumajiteľ spoločnosti R PRESS, s.r.o. Robert Kolár je kandidátom na post primátora Ružomberka.

Inzerujte v Ružomberskom magazíne!
Píšte na: **inzercia@rmagazin.sk**

Kalendárium

Prehľad podujatí na rok 2018 v meste Ružomberok a okolí

AUGUST 2018

3. - 5.8., XXXIX. Okolo Liptova (cyklozraz), Likavka
4.8., Ručne stručne (tvorivá dielňa pre dospelých), Galéria Ľ. Fullu
4.8., RemesloFest (ukážka ľudových remesiel), Vlkolínec
4.8., Revúcke halušky (súťaž vo varení halušiek), Ihrisko v Liptovských Revúcach
4.8., Futbalový turnaj ulíc, Švošov
4.8., SZPB: ukážky techniky a zábava, pred Obecným úradom v Liptovskej Lúžnej
5.8., RemesloFest (ukážka ľudových remesiel), Vlkolínec
6.8., Kreatívne v múzeu (tvorivé dielne), Liptovské múzeum
6. - 10.8., Letný tábor pre deti Pohoďáčik, CVČ Elán - Plavisko
11.8., Ručne stručne (tvorivá dielňa pre dospelých), Galéria Ľ. Fullu
11.8., Belanské gance (súťaž vo varení halušiek), Školský dvor v Bielom Potoku
11.8., RemesloFest (ukážka ľudových remesiel), Vlkolínec
11.8., Výstup na Veľký Choč (XVII. memoriál JUDr. Slimáka)
11.8., Turnaj v minifutbale, Ihrisko pri ZŠ v Liptovskej Lúžnej
11. - 12.8., VII. Stretnutie turistov Liptova, Liptovská Lúžna
12.8., Festival pod Sidorovom, Vlkolínec
12.8., RemesloFest (ukážka ľudových remesiel), Vlkolínec
12.8., XXXVII. Výstup na Veľký Salatín
13.8., Múzeum pre seniorov (tvorivé dielne), Liptovské múzeum
17. - 19.8., Národný výstup na Kriváň
18.8., IX. Slovenský zraz Jawa 500 OHC, centrum mesta
18.8., Ručne stručne (tvorivá dielňa pre dospelých), Galéria Ľ. Fullu
18.8., Rodáci 2018 (VIII. celoslovenské stretnutie rodákov z Černovej), Čutkovská dolina
18.8., RemesloFest (ukážka ľudových remesiel), Vlkolínec
18.8., Súťaž vo varení a pečení liptovských drobov, Oddychová zóna v Štiavničke
18.8., Deň Švošova, Švošov
19.8., Belanská 15-ka (bežecké preteky), Biely Potok
19.8., RemesloFest (ukážka ľudových remesiel), Vlkolínec
20.8., Kreatívne v múzeu (tvorivé dielne), Liptovské múzeum
24.8., Oslava 10. výročia spustenia Aqua - Vital Parku, Kúpele Lúčky
24. - 25.8., Nočný Výstup na Ostrô s prespaním na Poliankach
24. - 25.8., VI. Likavská rozlúčka s letom, Likavka
25.8., Ručne stručne (tvorivá dielňa pre dospelých), Galéria Ľ. Fullu
25.8., RemesloFest (ukážka ľudových remesiel), Vlkolínec
25.8., II. Beh Vertikál Ploská
25.8., XLIV. Výstup pod Ploskú
25.8., Poľovnícka zábava, Kultúrny dom v Liptovskej Lúžnej
25.8., Lúčanský piknik pod vodopádom, Lúčky pri vodopáde
25.8., Stretnutie harmonikárov, Kultúrne centrum Stankovany
26.8., RemesloFest (ukážka ľudových remesiel), Vlkolínec
26.8., Tandemové zoskoky, Letisko Ružomberok v Liskovej
26.8., XXVII. Výstup na Pravnáč
27.8., Múzeum pre seniorov (tvorivé dielne), Liptovské múzeum
29.8., Výstup na tri vrchy - Memoriál Ing. Štefana Pátera

Jazdy cyklovlaku k CykloKorytničke, Železničná stanica
Delfské hry, Ružomberok
OK! Leto III. (letný denný tábor pre deti), Dance Galaxy
Divozveny 5 (literárno - hudobný večer), Panoptikum

Ešte viac
skvelého čítania na
rmagazin.sk

Sme aj na facebooku:
facebook.com/ruzombersky.magazin

Ďalšie číslo Ružomberského magazínu bude v predaji od **27. 9. 2018**.